00635351

ឯកសារដើម
ORIGINAL DOCUMENT/DOCUMENT ORIGINAL
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ ទទួល (Date of receipt/Date de reception): 14 / 01 / 2011
ម៉ោង (Time/Heure): 14:00
មន្ត្រីទទួលបន្ទុកសំណុំរឿង/Case File Officer/L'agent chargé du dossier: Ratanak

F14/4/2

នៅចំពោះមុខអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល

នៃអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញក្នុងតុលាការកម្ពុជា

ព័ត៌មានពិស្តារនៃការដាក់ឯកសារ

សំណុំរឿងលេខ៖ ០០១/១៨-០៧-២០០៧-អ.វ.ត.ក/អ.ជ.ត.ក

ដាក់ទៅ៖ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល

ថ្ងៃដាក់៖ ថ្ងៃទី១៤ ខែមករា ឆ្នាំ២០១១

ភាគីអ្នកដាក់៖ សហមេធាវីជាតិការពារក្តីលោក **កាំង ហ្កេកអ៊ាវ** ហៅ “**ឌុច**”

ភាសាដើម៖ **ភាសាខ្មែរ**

ចំណាត់ថ្នាក់ឯកសារ

ចំណាត់ថ្នាក់ស្នើដោយភាគីអ្នកដាក់តម្កល់៖ **សាធារណៈ**

ចំណាត់ថ្នាក់សម្រេចដោយសហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត ឬ អង្គជំនុំជម្រះ៖សាធារណៈ / Public

លក្ខន្តិកៈនៃចំណាត់ថ្នាក់៖

ការពិនិត្យចំណាត់ថ្នាក់បណ្តោះអាសន្នឡើងវិញ៖

ឈ្មោះមន្ត្រីទទួលបន្ទុកផ្នែកសំណុំរឿងនិងឯកសារ៖

ហត្ថលេខា៖

ការឆ្លើយតបរបស់សហមេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទ កាំង ហ្កេកអ៊ាវ ហៅ “ឌុច”
ទៅនឹងចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ចុះថ្ងៃទី២០ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១០

អ្នកដាក់ឯកសារ៖	**អ្នកទទួលឯកសារ៖**	
សហមេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទ	**អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល**	
កាំង ហ្កេកអ៊ាវ ហៅ “**ឌុច**”	ចៅក្រម **គង់ ស្រ៊ីម** ប្រធាន	
មេធាវី **ការ សាវុត្ថ**	ចៅក្រម **Motoo NOGUCHI**	ចៅក្រម **ស៊ុំ រិទ្ធ**
មេធាវី **កង ឫទ្ធារី**	ចៅក្រម **សោម សិរីវុឌ្ឍ**	ចៅក្រម **C.N.JAYASIINGHE**
	ចៅក្រម **A. KLONOWIECKA-MILART**	ចៅក្រម **យ៉ា ណារិន**

00635352

សំណុំរឿងលេខៈ ០០១/១៨-០៧-២០០៧-អ.វ.ត.ក /អ.ជ.ត.ក

F14/4/2

<u>សហព្រះរាជអាជ្ញា</u>

លោកស្រី **ជា លាង**

លោក **Andrew CAYLEY**

<u>មេធាវីដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី</u>

មេធាវី គង់ ពិសី	មេធាវី Silke STUDZINSKY	មេធាវី Annie DELAHAIE
មេធាវី ហុង គឹមសួន	មេធាវី Martine JACQUIN	មេធាវី Elizabeth RABESANDRATANA
មេធាវី យុង ផានិត	មេធាវី Philippe CANNONE	មេធាវី Karim KHAN
មេធាវី គីម ម៉េងឃី	មេធាវី Pierre Olivier SUR	មេធាវី Fabienne TRUSSES-NAPROUS
មេធាវី ម៉ុច សុវណ្ណារី	មេធាវី Alain WERNER	មេធាវី Christine MARTINEAU
មេធាវី ទី ស្រ៊ីនណា	មេធាវី Brianne McGONIGLE	

មាតិកា

ទំព័រ

I. សេចក្តីផ្តើម..៤

II. ការឆ្លើយតបទៅនឹងចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងឧបសគ្គករណ៍ទី១..........................១៧

III. ការឆ្លើយតបទៅនឹងចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងឧបសគ្គករណ៍ទី២........................២៦

IV. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន..២៩

F14/4/2

I. សេចក្តីផ្តើម

១. កាលពីថ្ងៃទី ១៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១០ សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទបានដាក់សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខមួយនៅតុលាការកំពូល អវតក ដើម្បីសុំឱ្យតុលាការកំពូល អវតក ចាត់ទុកសាលក្រមក្នុងសំណុំរឿងលេខ ០០១/១៨-០៧-២០០៧/អវតក/អជសដ ជាមោឃៈ និងដោះលែង **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** ឱ្យមានសេរីភាពឡើងវិញ និងសុំឱ្យកំណត់ថាការឃុំខ្លួន **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** ថាជាកិច្ចថែរក្សាការពារសាក្សីមានសក្តានុពល[១] សម្រាប់ចង្អុលបង្ហាញពីមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ និងអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតលើឧក្រិដ្ឋកម្មនៅ ស-២១ ហៅគុកទួលស្លែង ក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ [២] ។

២. កាលពីថ្ងៃទី២១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១០ សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ ក៏បានទទួលសារណាឆ្លើយតបមកវិញពីសហព្រះរាជអាជ្ញា ដែលមានបំណងស្នើសុំឱ្យអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលបដិសេធចោលបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទទាំងស្រុង[៣]។

៣. តបតាមសេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល សម្រេចផ្តល់ឱកាសឱ្យសហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ ដាក់ការឆ្លើយតបជាលាយល័ក្ខអក្សរទៅនឹងចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា [៤]។

---

[១] សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ ចុះថ្ងៃទី១៨ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១០, (ឯកសារ F14)។

[២] ចម្លើយសារភាពរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច និងកិច្ចសម្ភាសន៍របស់ Nate Thayer ជាមួយ ប៉ុល ពត , ចុះថ្ងៃទី២១ មករា ២០០៨ ,ERN 00158839, (ឯកសារ E3/11) ។

[៣] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី២០ ធ្នូ ឆ្នាំ២០១០,(ឯកសារ F14/4)។

[៤] សេចក្តីសម្រេចរបស់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល ចុះថ្ងៃទី២២ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១០, (ឯកសារ F14/4/1) ។

៤. សហព្រះរាជអាជ្ញាបានទទួលស្គាល់ផងដែរនូវអត្ថន័យនៃបណ្ដឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវី គឺមិនមែនរឿងពិរុទ្ធភាព ឬមិនពិរុទ្ធភាពរបស់ជនជាប់ចោទទេ គឺជារឿងយុត្តាធិការរបស់ អវតក លើបុគ្គល[៥] ។

៥. ដូចដែលបានអធិប្បាយពន្យល់ និងផ្ដល់សំអាងហេតុក្នុងសារណាបណ្ដឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ **កាំង ហ្កេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** សហមេធាវី បានលើកយកមកបង្ហាញដល់អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូល នូវភស្តុតាងថ្មី (០១)[៦] មានសេចក្ដីសន្និដ្ឋានយ៉ាងច្បាស់នូវឋានានុក្រមរបស់ជនជាប់ចោទ **កាំង ហ្កេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** ទាំងនៅក្នុងជួរបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា និងរដ្ឋាភិបាល គឺជាកំរិតទាបជាងគេទាំងអស់គឺជាប្រធាន សន្តិបាល ឬជាប្រធានផ្នាំគុក ។ កិច្ចការទាំងនេះត្រូវបានធ្វើឡើងដោយអ្នកជំនាញខាងប្រមូលភស្តុតាងសំរាប់សាលាក្ដី អវតក តែម្ដង គឺមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ។

៦. ភស្តុតាងលើសពីនេះទៅទៀត ត្រូវបានដាក់ឲ្យអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង អវតក ដោយអ្នកជំនាញការនៃការិយាល័យរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាគឺលោក Craig C. Etcheson អ្នកស៊ើបអង្កេតនៅការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញា[៧] ក៏បានបង្ហាញឲ្យឃើញថា **កាំង ហ្កេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** មានឋានានុក្រមទាបជាងគេបង្អស់គឺទាំងនៅក្នុងជួរបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា និងអាជ្ញាធររបស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ[៨] ។ នៅក្នុងគុកទួលស្លែង **កាំង ហ្កេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** មានភារកិច្ចទទួលបទបញ្ជា និងបញ្ជូនបទបញ្ជាទៅអ្នកអនុវត្តផ្ទាល់ព្រមទាំងវិភាគចម្លើយ ហើយរាយការណ៍ជូនថ្នាក់លើជាអ្នកសំរេច[៩] ។

---

[៥] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអជ្ញាទៅនឹងសារណាបណ្ដឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ កាំង ហ្កេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី២០ ធ្នូ ២០១០, កថាខណ្ឌទី២, (ឯកសារ F14/4)។

[៦] The selected 31 Biographies of Khmer Rough Leaders and others, Prepared for The UN Commision of Experts August-September, 1998(Duch's Biography), ERN 00626210-00626212, (ឯកសារ F14.2.4) ។

[៧] E3/32 របាយការណ៍ Craig C. Etcheson ។

[៨] ជាប្រធានកងវរៈសេនាធំ ។

[៩] ឯកសារឆ្លើយឆ្លងនៅស-២១ រវាង ឌុច ជាមួយថ្នាក់លើ, ERN 00002455 ។

៧. ភស្តុតាងទាំងអស់ដែលដាក់បញ្ចូល និងពន្យល់នៅក្នុងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខ[១០] សុទ្ធតែត្រូវបានចងភ្ជាប់ទៅនឹងមាត្រា១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អសប និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា មាត្រា១ និងមាត្រា២ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អវតក និងវិធាន៨៧ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អវតក ស្តីពីភស្តុតាង ។

៨. នៅក្នុងសាលក្រមសំណុំរឿងលេខ០០១/១៨-០៧-២០០៧/អវតក/អជសដ មិនបានលើកមកពិភាក្សាអំពីភស្តុតាងដោះបន្ទុករបស់ជនជាប់ចោទ ថាមិនស្ថិតនៅក្នុងក្រុមមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់បំផុត លើឧក្រិដ្ឋកម្មនៅ ស-២១ ហៅ គុកទួលស្លែងទេ[១១] ។ ទោះបីជាសាមីខ្លួនបានចង្អុលបង្ហាញក៏ដោយ[១២]។ គឺជាការរំលោភលើច្បាប់សិទ្ធិមនុស្ស[១៣] ។

៩. នៅពេលដែល **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** ចង្អុលបង្ហាញពីសមាសភាពជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់របស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងក្រុមអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះបទឧក្រិដ្ឋនៅ ស-២១ ហៅគុកទួលស្លែង ដូចជា **មាស មុត, ស៊ូ ម៉េត, សុន សេន, ប៉ង់** ក៏ចៅក្រមនៅតែធ្វើមិនដឹងមិនឮពីការចង្អុលបង្ហាញនេះ ហើយខកខានម្តងទៀតមិនបាន កោះហៅសាក្សីរូបនេះមកជជែកដេញដោលទល់មុខគ្នាជាមួយនឹងជនជាប់ចោទ **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** ឡើយ[១៤] ។

---

[១០] សារណាលើបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១០ , (ឯកសារ F14) ។

[១១] សាលក្រមចុះថ្ងៃទី២៦ កក្កដា ឆ្នាំ២០១០ ទាំងមូល, (ឯកសារ E188) ។

[១២] ចម្លើយសារភាពរបស់ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី០៦ ឧសភា ២០០៨ (ឯកសារ E3/41) , ERN 00186205, ERN 00186206 , ERN 00186207 "គ្រង់ចំណុចសង្កេត" ។ S-21 PRISONER LIST "1975-1978" (ឯកសារ E3/38- Annex A) ERN 00171462 មានឈ្មោះ ឈឹម សំអោក ហៅ ប៉ង់ ប្រធានសន្តិសុខ ស-៧១ , គ្រប់គ្រងអង្គភាពច្រើនទៀត ។

[១៣] កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ មាត្រា ១៤ កថាខណ្ឌ ៣ ចំណុច ង ។

[១៤] កំណត់ហេតុយកចម្លើយ ឌុច ចុះថ្ងៃទី៣១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ (ឯកសារ E3/915) ។ កំណត់ហេតុយកចម្លើយ ឌុច ចុះថ្ងៃទី២១ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨ (E3/11), ERN 00158839 ។ កំណត់ហេតុយកចម្លើយ ឌុច ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨ (ឯកសារ E3/437), ERN 00159566, ERN 00159568 (ចម្លើយថាបញ្ជាចេញពីអចិន្ត្រៃយ៍, ឯកសារមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា)។

១០. ការជំនុំជម្រះដោយផ្តោតតែទៅលើយុត្តាធិការបទឧក្រិដ្ឋ[១៥] គឺជាការយល់ច្រឡំធ្ងន់ធ្ងររបស់ចៅក្រមលើយុត្តាធិការបុគ្គលដែលតាមមាត្រា១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អសប និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា មាត្រា ១ និងមាត្រា២ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អវតក ដែលចែងយ៉ាងច្បាស់ អំពីសិទ្ធិអំណាចរបស់សាលាជម្រះក្តីទៅលើ "បុគ្គល" មានឋានានុក្រមខ្ពស់នៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងក្រុមជនទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម[១៦] ។

១១. សារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ នៅតែរក្សាជំហរត្រឹមត្រូវដដែលមិនមានការផ្លាស់ប្តូរទេស្របតាមវិធាន៨៧ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អវតក ផ្ទុយពីការលើកឡើងទាំងស្រុងរបស់ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា[១៧] ។

១២. ការប្រើប្រាស់ករណីយុត្តិសាស្ត្រដែលមិនមានការយល់ដឹងពីប្រព័ន្ធច្បាប់ Civil Law និង Common Law ក៏ជាដើមហេតុនៃការធ្វើការស្វ័យពង្រីកសិទ្ធិអំណាចរបស់ចៅក្រម ដើម្បីកាត់ក្តីតាមទំនើងចិត្ត និង

កំណត់ហេតុយកចម្លើយ ឌុច ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ (ឯកសារ E3/31), ERN 00164320 ។ កំណត់ហេតុយកចម្លើយ ឌុច ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ (ឯកសារ E3/31) ឧបសម្ព័ន្ធ I , កំណត់ហេតុយកចម្លើយ ឌុច ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ (ឯកសារ E3/489) ឧបសម្ព័ន្ធ ERN 00164345 , កំណត់ហេតុយកចម្លើយ ឌុច ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ (ឯកសារE3/218) ERN 00165431, កំណត់ហេតុយកចម្លើយ ឌុច ចុះថ្ងៃទី១ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៨ (ឯកសារ E3/5) ERN 00177626, កំណត់ហេតុយកចម្លើយ ឌុច ចុះថ្ងៃទី៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៨ (ឯកសារ E3/12) ERN 00187659, ERN 00187661 ។

[១៥] ស្តាប់តែចម្លើយសាក្សីជាបុគ្គលិកគុកនៅ ស-២១, ១. ម៉ម ណៃ D22/14, D50/2, ២.ប្រាក់ ខន D19/VII, D19/ VIII, ៣.សួស ធី D22/9, ៤.មាស ប៉េងគ្រី D28/7, ៥.ហ៊ឹម ហ៊ុយ D19/VI, D51/2, ៦.គយ តេង D28/12, D50/3 ។

[១៦] សាលក្រមចុះថ្ងៃទី២៦ កក្កដា ឆ្នាំ២០១០ (ឯកសារ E188) , ERN00573347,ទំព័រ១៩ វាក្យខណ្ឌ១; ERN 00573352,ទំព័រ ២៤ កថាខណ្ឌ ២៨ ។

[១៧] កថាខណ្ឌទី៤ នៃចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជបជាប់ចោទ កាំង ហ្កេកអ៊ាវហៅ ឌុច ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០, (ឯកសារ F14/4) ។

ប្រើប្រាស់ការរំភើបចិត្តជាងការប្រើប្រាស់ច្បាប់[១៨]។ ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាព្យាយាមនិយាយពង្វាងពីការរំលោភបទដ្ឋានជាសកលតាមប្រព័ន្ធច្បាប់ Civil Law ដែលកម្ពុជាប្រើប្រាស់បច្ចុប្បន្ន Nulum Crimine Sine Lege[១៩] ។ ការព្យាយាមប្រើប្រាស់ច្បាប់ Common Law ដោយលើកយកហ្លួសហេតុជាករណីយុត្តិសាស្ត្រ នៃសាលាជម្រះក្តី ICTY, ICTR[២០] មកប្រើបង្ហាញឱ្យឃើញពីការតាំងចិត្តរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងការចោទប្រកាន់ **កាំង ហ្កេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** និងយកមកផ្តន្ទាទោសអោយខាងតែបាន ទោះបីជារំលោភលើច្បាប់មានស្រាប់ និងទាំងប្រព័ន្ធច្បាប់ Civil Law **ដែលថាគ្មានច្បាប់គឺគ្មានបទល្មើសក៏ដោយ** ។ ទង្វើបែបនេះរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា គឺធ្វើអោយចៅក្រមដែលប្រហែលជាគ្មានទាំងពេលពិនិត្យភស្តុតាងដែលមានកំរាស់រាប់ពាន់ទំព័រ មានការជឿជាក់តាមពុំនោលអះអាងរបស់ចៅក្រមស៊ើបអង្កេត[២១] ។ វាជាដើមហេតុនៃការជំនុំជម្រះដោយច្រឡំលើរូប **កាំង ហ្កេកអ៊ាវ** ថាខ្លួនមានយុត្តាធិការបុគ្គលលើរូបបុគ្គលនេះ ។

១៣. ពេញសាលក្រម[២២] ទាំងមូលសាក្សីសុទ្ធតែត្រូវបានផ្តល់កស្សិណដោយបុគ្គលជាបុគ្គលិកគុក និង ជនរងគ្រោះក្នុងគុកទួលស្លែង ឯជនអ្នកមានឋានៈខ្ពស់ផ្សេងៗទៀត ដូចជា **នួន ជា** និងអ្នកមានឋានៈធំជាង**ឌុច** តែមានឋានៈតូចជាង **នួន ជា** ត្រូវបានគេធ្វើមិនដឹងមិនឮ មិនហៅមកសួរទល់មុខគ្នាស្របតាមច្បាប់[២៣] ។

---

[១៨] តាមគោលការណ៍ជាសកល Nulum Crimen Sine Lege នៃប្រព័ន្ធច្បាប់ Civil Law ។

[១៩] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជាប់ចោទ កាំង ហ្កេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ប្រឆាំងនឹងសាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ (ឯកសារ F14/4) ។

[២០] សាលក្រមចុះថ្ងៃទី២៦ កក្កដា ឆ្នាំ២០១០, ERN 00573354 ទំព័រ២៦ , ERN 00573591 ទំព័រ២៦៣, ERN 00573361 ទំព័រ៣៣, (ឯកសារ E188) ។

[២១] សាលក្រមចុះថ្ងៃទី២៦ កក្កដា ឆ្នាំ២០១០, ERN 00573351 ទំព័រ២៣ កថាខណ្ឌ ២៥, (ឯកសារ E188) ។

[២២] សាលក្រមចុះថ្ងៃទី២៦ កក្កដា ឆ្នាំ២០១០, ERN 00573365 ទំព័រ៣៧ កថាខណ្ឌ៥២ ចំណុច ១.៦.៥.៣, (ឯកសារ E188) ។

[២៣] វិធាន៨៧(១), ៨៧(២), ៨៧(៥) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អវតក ។

១៤. មូលដ្ឋានសំខាន់ដែលនាំឲ្យមានការភាន់ច្រឡំយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល គឺដោយសារកត្តាបីយ៉ាង សូម្បីតែសហព្រះរាជអាជ្ញា ក៏មានការភាន់ច្រឡំផងដែរ ដោយចោទប្រកាន់ពីដំបូងថា **កាំង ហ្កេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** ជាក្រុមមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់រហូតទាល់តែមានការស៊ើបសួរដោយសហចៅក្រមស៊ើបសួរទើបចាត់ទុកថា **កាំង ហ្កេកអ៊ាវ** មិនមែនជាក្រុមមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ទេ [២៤]។

ក-រយៈពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសយូរពេក និងឯកសារប្រមូលបានច្រើនជាងសំណុំរឿងធម្មតា។

ខ-ការខកខានរបស់អង្គជំនុំជម្រះ មិនបានកោះហៅសាក្សីមានឋានៈខ្ពស់ជាង **ឌុច** ដូចជា **នួន ជា**, **មាស មុត**, **ស៊ូ មេត**, មកសាកសួរតទល់គ្នាតាមនីតិវិធី [២៥]។

គ-អង្គជំនុំជម្រះត្រូវបានធ្វើឲ្យរន្ធត់ចិត្តចំពោះបទឧក្រិដ្ឋសាហាវយង់ឃ្នងនៅ ស-២១ ហើយសហចៅក្រមស៊ើបសួរ មិនអាចស្វែងរកបានសាក្សីជាន់ខ្ពស់មកសាកសួរ និងទាំងភ្លេចយកសាក្សីសំខាន់មួយរូបដែលជាអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតនៅ ស-២១ គឺ **នួន ជា** ដែលត្រូវជាជនជាប់ចោទក្នុងសំណុំរឿងលេខ០០២ ក្នុងសាលាជម្រះក្តី អវតក នេះមកសាកសួរទល់មុខគ្នាជាមួយជនជាប់ចោទ។ ចំណុចនេះមានសារៈសំខាន់ណាស់ដើម្បីកំណត់យុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល **កាំង ហ្កេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** ថាតើគាត់ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតលើឧក្រិដ្ឋកម្មនៅ ស-២១ ហៅ គុកទួលស្លែង ដែរ ឬអត់[២៦]?

១៥. ការយកករណីយុត្តិសាស្ត្រដែលទទួលបានពីសាលាជម្រះក្តីអន្តរជាតិ ICTY និង ICTR ទាំងស្រុងនោះ គឺជាកំហុសឆ្គងនៃការយល់ដឹងចំពោះច្បាប់អន្តរជាតិកើតចេញពីទំនៀមទំលាប់ ។ ដោយហេតុថា ថ្វីបើច្បាប់អន្តរជាតិកើតចេញពីទំលាប់ ត្រូវបានគេអនុវត្តស្មើរតែទូទៅនៃសាលាជម្រះក្តីអន្តរជាតិ ក៏ប៉ុន្តែគេត្រូវការយល់ដឹងច្បាស់អំពីចរិតលក្ខណៈនៃបទល្មើស ស្ថានភាពក្នុងពេលប្រព្រឹត្ត និងចរិតលក្ខណៈរួមរបស់បទល្មើស និងច្បាប់ផ្តន្ទាទោស ច្បាប់ស្តីពីការកំណត់យុត្តាធិការនៃសាលាជម្រះក្តីអន្តរជាតិទាំងនោះ តើវាស៊ី

---

[២៤] សាលក្រមចុះថ្ងៃទី២៦ កក្កដា ឆ្នាំ២០១០, កថាខណ្ឌ ១៨ អនុកថាខណ្ឌ១២៩ , ERN 00573346 (ឯកសារ E188) ។

[២៥] កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ មាត្រា ១៤ កថាខណ្ឌ ៣ ចំណុច ង ។

[២៦] វិធាន៨៧៖ វិធាននៃភស្តុតាងនៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អវតក ត្រង់ចំណុច (១), (២) ,(៣) ,(៤) ,(៥) និង (៨) ។

00635360

F14/4/2

គ្នាទៅនឹងកង្វះខាតនៃច្បាប់ផ្តន្ទាទោស ច្បាប់ស្តីពីការកំណត់យុត្តាធិការនៃសាលាជម្រះក្តីទាំងនោះដែរឬអត់ ហើយតើសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការនោះត្រូវបានគេស្វាគមន៍ដែរឬអី? បើពុំនោះទេ ករណីយុត្តិសាស្ត្រវានឹងក្លាយជាឧបករណ៍ បង្ករមហន្តរាយដល់ច្បាប់អន្តរជាតិនានា ច្បាប់ជាតិ[២៧] និងក៏អាចក្លាយជាឧបករណ៍សំរាប់សងសឹកគ្នា អំពីមនោគមន៍វិជ្ជានយោបាយ និងមិនអាចផ្តល់នូវយុត្តិធម៌ដែលតាមពិតទៅ យើងអាចរកបានដោយខ្លួនឯងនៅក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ និងច្បាប់ជាតិ ដោយពុំចាំបាច់ពឹងផ្អែកតែទៅលើករណីយុត្តិសាស្ត្រដែលគ្រាន់តែជាប្រភពនៃច្បាប់តែប៉ុណ្ណោះ[២៨] ។

១៦. ពាក្យថាការកំណត់និយមន័យថាជាក្រុមមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ និងអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតលើបទឧក្រិដ្ឋកម្ម គឺពុំមែនមានន័យថាគ្មានច្បាប់នោះទេ ហើយក៏មិនចាំបាច់ឱ្យគេស្វះស្វែងរកប្រភពច្បាប់អន្តរជាតិកើតដោយទំនៀមទំលាប់អន្តរជាតិតាមបែប Common Law សម្រាប់យកមកប្រើប្រឆាំងទៅនឹងច្បាប់ Civil Law ក្នុងរដ្ឋស៊ីវិល័យមួយដូចជាកម្ពុជាដែលប្រើប្រាស់ច្បាប់ Civil Law យ៉ាងជោគជាំរួចទៅហើយនោះទេ ។

១៧. ប្រសិនបើគេនៅតែជ្រើសរើសផ្លូវមួយក្នុងការដាក់ទោសឱ្យទាល់តែបានចំពោះបុគ្គលមួយរូប ដែលគេចាត់ទុកថាសង្គមស្អប់ខ្ពើម ដោយពុំគិតពីនីត្យានុកូលនៃសាលាជម្រះក្តីមួយនោះ ការកាត់ក្តីបែបនេះវានឹងក្លាយទៅជាវេទិការសងសឹកគ្នាមួយរវាងអ្នកឈ្នះ និងអ្នកចាញ់ ដូចគ្នានឹងល្បើកមួយរបស់អ្នកនិពន្ធបារាំងឡាហ្វុងតែន រឿង "ចចក និង កូនចៀម" ។ វាខុសពីគោលបំណងរបស់ អសប និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា[២៩] ។

---

[២៧] ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អវតក គឺទាញចេញពីក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ១៩៥៦ និងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អសប និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាដើម្បីបង្កើត អវតក ។

[២៨] ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា, ផ្នែក២ វិធាននៃភស្តុតាង, មាត្រា៣២១៖ ការវាយតំលៃភស្តុតាងដោយតុលាការ ។

[២៩] មាត្រា១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អសប និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដែលមានបំណងរួមគ្នាបង្កើត អវតក ដើម្បីកាត់ទោសតែទៅលើក្រុមមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ និង អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតលើឧក្រិដ្ឋកម្ម ។ គោលបំណងនេះត្រូវបានប្រើដោយពាក្យប្រាប្រព្វយ៉ាង

១៨. នៅតុលាការកំពូលប្រទេស Canada[៣០] ក៏ធ្លាប់បានជំនុំជម្រះក្តីឧក្រិដ្ឋជនសង្គ្រាមលោកលើកទីIIដែរ ហើយតុលាការកំពូលបានផ្តល់អនុសាសន៍ដល់សាលាដំបូងនិងសាលាឧទ្ធរណ៍ Canada ដែរថា ចៅក្រម មានពេលគ្រប់គ្រាន់ក្នុងអំឡុងពេលសវនាការពីដើមដល់ចប់ ដើម្បីត្រួតពិនិត្យទាំងយុត្តាធិការលើបទល្មើស និង យុត្តាធិការលើរូបបុគ្គលដោយពុំចាំបាច់ពិនិត្យមើលម្តងមួយៗនោះទេ ។ ជាលទ្ធផល តុលាការកំពូល Canada ក៏បានរកឃើញថា គ្មានយុត្តាធិការទៅលើរូបលោក Imre Finta ហើយបានលើកលែងការចោទ ប្រកាន់។

១៩. អំណះអំណាងហួសហេតុពេកអំពីសេចក្តីសម្រេចរបស់ ICTY, ICTR និង សារ៉ាឡេអូន វាហាក់បញ្ជាក់ថា អវតក គ្មានច្បាប់ និងទាំងវិធានផ្ទៃក្នុងគ្រប់គ្រាន់ទាល់តែសោះ ហើយថារដ្ឋកម្ពុជាហាក់បីដូចជារដ្ឋឥតច្បាប់ និងកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អសប និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា មិនអាចគ្របដណ្តប់លើ ដំណើរការកាត់ក្តីនៅ អវតក បាន[៣១] ។

២០. អំណះអំណាងរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ ដែលបានលើកឡើងក្នុងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខ បានទាញពីភស្តុតាងក្នុងអង្គហេតុពិតប្រាកដច្បាស់លាស់ ដែលរកបានដោយការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញា និងក្រុមមេធាវីខ្លួនឯង ហើយនិងការចង្អុលបង្ហាញនូវអត្ថបទច្បាប់កំពុងមានសុពលភាពអនុវត្តស្របតាម កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អសប និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ច្បាប់បង្កើត អវតក វិធានផ្ទៃក្នុង អវតក ច្បាប់កម្ពុជា

ដូច្នេះថា៖ ដោយហេតុថានៅក្នុងសេចក្តីសំរេចចិត្តដដែលនេះ មហាសន្និបាតបានទទួលស្គាល់ការព្រួយបារម្ភពេញច្បាប់របស់ រដ្ឋាភិបាល និងប្រជាជនកម្ពុជាក្នុងការស្វែងរកយុត្តិធម៌ ការបង្រួបបង្រួមជាតិ ស្ថេរភាព សន្តិភាព និងសន្តិសុខ ។

[៣០] រឿងក្តីនៅតុលាការកំពូលប្រទេស កាណាដា R v Finta, [1994] 1.S.C.R.701 Her Majesty the queen V Imire Finta ត្រូវបានចោទប្រកាន់ក្នុងបទឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និង ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក្នុងអំឡុងពេល Nazi គ្រប់គ្រងអ៊ឺរ៉ុបក្នុងសម័យ សង្គ្រាមលោកលើកទី២ ។ Case Nos. 23023, 23097. 1993, June, 2,3; 1994, March 24 ។

[៣១] អំណះអំណាងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញានៅក្នុងចម្លើយតបទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ ចុះថ្ងៃទី២០ ធ្នូ ឆ្នាំ២០១០, (ឯកសារ F14/4) ។

ដូចជា ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាឆ្នាំ ១៩៥៦ ដែលជាប្រភពនៃច្បាប់បង្កើត អវតក[៣២] ។

២១. ឯចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ចំពោះសារណាបណ្ដឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ **កាំង ហ្កេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** ច្រើនប្រើសំអាងច្រើនលើសលប់ ប៉ផ្ដិចប៉ផ្ដូច តាមសេចក្ដីសម្រេចរបស់សាលាជម្រះក្ដី ICTY ដែលល្បីខាងមិនគោរពសិទ្ធិមនុស្ស និងមិនមានស្តង់ដារពេញលេញដូច អវតក ទេ ។ អ្នកណាក៏បានដឹងដោយកំហឹងដែរថាសាលាជម្រះក្ដីនេះទុកជនជាប់ចោទ ស្លូម៉ូដាន មីឡូសូវិក ស្លាប់ក្នុងគុកដោយកង្វះការថែទាំសេវាសុខាភិបាល ។ ម៉្យាងវិញទៀត សាលាជម្រះក្ដីនេះមានលក្ខន្តិកៈមិនដាក់កំរិតលើយុត្តាធិការបុគ្គលដូច អវតក ទេ[៣៣] ។ ហេតុដូច្នេះការយកគំរូតាម ICTY គឺជាកង្វះខាតសតិសម្បជញ្ញៈច្បាប់ និងគ្មានមនសិកាគោរពសិទ្ធិមនុស្សក្នុងការស្វែងរកយុត្តិធម៌ពិតប្រាកដ [៣៤]។

២២. នៅទីនេះ យើងនៅតែសង្ឃឹមថាគ្មាននរណាម្នាក់នឹងយកគំរូរបៀបកាត់ក្ដីនៅសាលាជម្រះក្ដីក្នុងប្រទេសអ៊ីរ៉ាក់ មកធ្វើជាអំណះអំណាងគាំទ្រទឡ្ហីករណ៍របស់ខ្លួនទេ ។ សាលាជម្រះក្ដីខ្លះមិនឆ្លុះបញ្ចាំងឲ្យការគោរពការអនុវត្តន៍ស្តង់ដារអន្តរជាតិឡើយ[៣៥] ។

២៣. មូលហេតុដែលសារណាបណ្ដឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ **កាំង ហ្កេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** មិនមានយោងប្រតិចារឹកនៅក្នុងសាលក្រម ក៏ព្រោះតែសាលក្រមគ្មានប្រតិចារឹកអំពីសាក្សីដែលមានឋានៈខ្ពស់ជាង **ឌុច** ដូចជា **នួន ជា, ស៊ូ មេត, មាស មុត** ដែលមិនត្រូវបានគេហៅមកសួរទល់មុខជនជាប់ចោទ [៣៦] ។ តែបែរជាមានក្នុងសំណុំរឿងលេខ០០២ ទៅវិញ ។

---

[៣២] សារណាបណ្ដឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ កាំង ហ្កេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី១៨ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១០, (ឯកសារ F14) ។

[៣៣] មាត្រា៦, មាត្រា៧, មាត្រា៩ នៃលក្ខន្តិកៈសាលាជម្រះក្ដី ICTY ។

[៣៤] ជនជាប់ចោទ ស្លូម៉ូដាន មីឡូសូវិក នៃសាលាក្ដី ICTY បានស្លាប់ក្នុងគុក មុនពេលកាត់ក្ដីចប់ ។

[៣៥] កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ មាត្រា១៤ កថាខណ្ឌ ៣ ចំណុច ង ។

[៣៦] វិធាន៨៧ (១), ៨៧(២) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង អវតក ។

00635363

F14/4/2

២៤. សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ នៅតែប្រកាន់ជំហរថាខ្លួននៅឈរចំចំណុចកណ្តាលនៃរង្វង់ច្បាប់ Civil Law យ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួន ហើយនឹងព្យាយាមកាត់បន្ថយការជជែកប៉ផ្ទិចប៉ផ្ទួចអំពីសេចក្តីសម្រេចចិត្តខុស ឬត្រូវនៃសាលាជំម្រះក្តីផ្សេងៗច្រើនពេកទេ ។ យើងព្យាយាមប្រើប្រភពច្បាប់អន្តរជាតិយកមកសំអាងបន្ថែមតាមកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អសប និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា[៣៧] តែល្គឹកណា៖

-កង្វះចន្លោះច្បាប់បង្កើត អវតក, កិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អសប និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា, ច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា, រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា វិធានផ្ទៃក្នុង អវតក, សន្ធិសញ្ញា និងអនុសញ្ញាផ្សេងៗ ។

-ប្រភពនៃច្បាប់អន្តរជាតិផ្សេងទៀត ដែលយកមកប្រើត្រូវតែស្របតាមប្រពន្ធ័ច្បាប់ Civil Law, កិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអសប និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា,ច្បាប់បង្កើត អវតក និងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ។

-ប្រភពនៃច្បាប់នោះមិនធ្វើអោយមានមហន្តរាយដល់រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា មាត្រា៥១ថ្មី ស្តីពីការបែងចែកអំណាច ។ តាមមាត្រានេះអង្គជំនុំជម្រះមិនអាចបង្កើតច្បាប់ដោយខ្លួនឯងទេ ។ ការហាមប្រាមប្រើករណីយុត្តិសាស្ត្រត្រូវកំណត់ក្នុងមាត្រា៥១ថ្មី ត្រង់ចំណុចស្តីពីការបែងចែកអំណាច ។ ព្រះរាជអាជ្ញាបានលើកឡើងថា សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទបានលើកម្តងហើយម្តងទៀតដដែលៗ អំពីការខកខានរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងដែលមិនបានពិចារណាទៅលើសេចក្តី "សន្និដ្ឋាន" របស់ខ្លួន អំពីយុត្តាធិការបុគ្គល[៣៨] ។

២៥. ការលើកឡើងនេះសំដៅលើសាលក្រម ត្រង់សេចក្តីផ្តើមដែលចៅក្រមលើកឡើងថា នៅក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ[៣៩] ។ ការលើកឡើងបែបនេះផ្ទុយនឹងវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អវតក[៤០] ផ្ទុយនឹងនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា[៤១]។

---

[៣៧] មាត្រា១២(១) អំពីនីតិវិធី ។ មាត្រា១២(១)នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អសប និង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា តម្រូវឲ្យនីតិវិធីស្របតាមច្បាប់កម្ពុជា ។

[៣៨] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ កាំង ហ្កេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី២០ ធ្នូ ឆ្នាំ២០១០, ត្រង់កថាខណ្ឌ៨ ទំព័រ១១ , (ឯកសារ F14/4)។

[៣៩] សាលក្រមចុះថ្ងៃទី២៦ កក្កដា ឆ្នាំ២០១០, (ឯកសារ E188) ។

F14/4/2

២៦. ឆ្លើយតបទៅនឹងកថាខណ្ឌ៨ ចំណុច៣ នៃចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច** ។ វាជាការពិតដែលមាត្រា១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អសប និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និយាយសំដៅដល់គោលបំណងដែលយកទៅកាត់ទោសតែ **ចំពោះក្រុមមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ និងក្រុមអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត**[៤២] ។

២៧. ពាក្យថាខ្ពស់បំផុតគួរត្រូវបកស្រាយតាមចំណេះដឹង និងឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ចៅក្រម[៤៣] ស្របតាមច្បាប់ ដោយទាញចេញនូវសំអាងហេតុជាភស្តុតាងបានមកពីអង្គហេតុពិត និងបង្ហាញពីអត្ថបទច្បាប់ណាមួយ[៤៤]។

២៨. យុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការអន្តរជាតិផ្សេងៗទៀតគឺ ICTY បានបកស្រាយអំពីអត្ថន័យនៃឃ្លា "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់បំផុត" ថាសំដៅដល់បុគ្គលទាំងឡាយណាដែលមានមុខតំណែង និង មុខងាររបស់ពួកគេក្នុងឋានានុក្រមរដ្ឋបាល ពោលគឺទាំងតាមផ្លូវច្បាប់ (de jure) និង តាមព្រឹត្តហេតុជាក់ស្តែង (de facto) ត្រូវបានចោទថាស្ថិតក្នុងកម្រិតអំណាចដែលសមស្របចាត់ទុកពួកគេថាស្ថិតក្នុងចំណោម "អ្នកដឹកនាំថ្នាក់ខ្ពស់បំផុត" គឺមិនមែន "ថ្នាក់កណ្តាល" ទេ[៤៥]។ ក្រុមប្រឹក្សាកំណត់សមត្ថកិច្ចរឿងក្តីរបស់ ICTY បានពិចារណាលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ ដូចជា <u>តួនាទីថ្នាក់ដឹកនាំអចិន្ត្រៃយ៍</u> និង <u>ក្នុងរយៈពេលកំណត់កម្រិតថ្នាក់ដឹកនាំជាន់ខ្ពស់</u>(បើមាន) <u>តំណែងទទួលខុសត្រូវថ្នាក់នយោបាយណាមួយរបស់ជនជាប់ចោទ</u> (ឧទាហរណ៍

---

[៤០] វិធាន ៨៧(១) នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អវតក ។

[៤១] ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជាផ្នែក២ ស្តីពីវិធានភស្តុតាង មាត្រា៣២១ ។

[៤២] ពាក្យប្រារព្ធនៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អសប និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងគោលបំណងនៃកិច្ចព្រមព្រៀងនេះត្រង់ប្រការ១ ។

[៤៣] ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌផ្នែក២ ជំពូក៣ វិធាននៃភស្តុតាង មាត្រា៣២១ ។

[៤៤] ច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា មាត្រា៥១(ថ្មី) ស្តីពីការបែងចែកអំណាច ។ អង្គជំនុំជម្រះគ្មានសិទ្ធិបង្កើតច្បាប់ដោយខ្លួនឯងទេ វាជាសិទ្ធិផ្តាច់មុខរបស់អង្គនីតិបញ្ញត្តិ។

[៤៥] *Prosecutor v Dragomir Milosovic*, Decision on Referral of Case Pursuant to Rule 11 *bis*, Referral Bench, 8 July 2005, para 22. http://www.icty.org/x/cases/dragomir_milosevic/tdec/en/050708.htm.

តាមរយៈការចចារជាមួយសមាសភាពអន្តរជាតិ) និង ចំនួនបុគ្គលដែលស្ថិតក្រោមការបញ្ជារបស់ជនជាប់ចោទ។ បើផ្ទៀងផ្ទាត់លក្ខខណ្ឌខាងលើនេះ ទៅនឹងរូបបុគ្គល **ឌុច** ឃើញថាពុំដូចគ្នាទេ ព្រោះថា **ឌុច** ពុំត្រូវបានចោទជាមេដឹកនាំខ្ពស់បំផុតទេ ហើយក៏ពុំមានលក្ខខណ្ឌអ្វីតម្រូវឱ្យ **ឌុច** ទៅជា"ជនដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ដែរ។ ដោយហេតុថា:

១- **ឌុច** ជាលេខាមន្ទីរស-២១ បើគិតពីឋានានុក្រមរដ្ឋបាលក្នុងច្បាប់ជាតិ គឺស្មើនឹងថ្នាក់ការិយាល័យ ឬថ្នាក់អនុនាយកដ្ឋាន[៤៦]។

២- **ឌុច** ពុំមានតំណែងទទួលខុសត្រូវថ្នាក់នយោបាយណាមួយក្នុងអចិន្ត្រៃយ៍បក្សទេ[៤៧]។

៣- **ឌុច** មានតួនាទីជាអ្នកពាំនាំបញ្ជាពីថ្នាក់លើទៅថ្នាក់ក្រោម "រាល់ការបញ្ជាទាំងអស់ពុំឆ្លុះបញ្ចាំង ឬចេញពីអំណាចឆន្ទៈផ្ទាល់របស់គាត់ទេ"[៤៨]។

៤- **ឌុច** ពុំមានបុគ្គលិកដែលឋិតក្រោមបញ្ជា(ពីឆន្ទៈ)ផ្ទាល់របស់គាត់ទេ ព្រោះមន្ទីរស-២១ បានប្រតិបត្តិការតាមការណែនាំ និងក្រោមបញ្ជាផ្ទាល់របស់អាជ្ញាធរខ្ពស់បំផុតនៃបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ[៤៩]។

ដូច្នេះ ការព្យាយាមទាញ **ឌុច** ឱ្យទៅជា "ជនដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត" ដោយផ្អែកតាមយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការអន្តរជាតិ ICTY វាពុំត្រឹមត្រូវទេ ហើយថែមទាំងនាំឱ្យបាត់បង់តម្លៃច្បាប់ជាតិដែលមានស្រាប់ទៀតផង។

២៩. សហព្រះរាជអាជ្ញាគួរតែព្យាយាមសិក្សាឱ្យបានច្បាស់រវាងពាក្យ**"ជនទទួលខុសត្រូវទាប"** និង **"ជនសង្ស័យ"** ការលើកឡើងនៅក្នុងចម្លើយតបរបស់ខ្លួន[៥០] ថា:"ខ្លឹមសារក្នុងកថាខណ្ឌ ៣៧ នៃសារណារបស់សហមេធាវី

[៤៦] ប្រកាសរបស់ក្រសួងមហាផ្ទៃ ស្តីពីការគ្រប់គ្រងពន្ធនាគារ ចុះថ្ងៃទី ៣១ ខែ មិនា ឆ្នាំ១៩៩៨ ។

[៤៧] សេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈមជ្ឈិមចុះថ្ងៃទី៣០ មីនា ឆ្នាំ១៩៧៦ អំពីបញ្ហាផ្សេងៗមួយចំនួន, ERN 00003136-00003142 ។

[៤៨] កថាខណ្ឌ ២៥៦ សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូងនៃ អ.វ.ត.ក ថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ (ឯកសារ E188) ។

[៤៩] ឯកសារ D3, ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួររបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា, កថាខណ្ឌ ៤៩ ។

[៥០] ឯកសារ F14/4 , កថាខណ្ឌ ២៩ នៃចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទ **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** ចុះថ្ងៃទី២០ ធ្នូ ឆ្នាំ២០១០ ។

ការពារជនជាប់ចោទ **កាំង ហ្កេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** ជាការយល់ខុស ហើយផ្ទុយទៅនឹងមាត្រា ២៩ ថ្មី នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក" គឺក្នុងទស្សនៈទុទ្ធិដ្ឋិនិយម មានចេតនាទុច្ចរិត ដើម្បីបន្ទាបតម្លៃពិតប្រាកដនៃសារណាបណ្ដឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារក្ដីជនជាប់ចោទ **កាំង ហ្កេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** ។

ការពិតក្នុងខ្លឹមសារនៃកថាខណ្ឌ ៣៧ សារណាបណ្ដឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារក្ដីជនជាប់ចោទ **កាំង ហ្កេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** នោះបានសរសេរថា:

*"ច្បាប់ អ.វ.ត.ក ដែលមានមូលដ្ឋានចេញពីក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ១៩៥៦ ក៏ដូចគ្នាដែរគឺ មិនអនុញ្ញាតឱ្យផ្ដន្ទាទោស ជនដែលទទួលខុសត្រូវ**ទាប** ចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យទេ ព្រោះដោយយល់ថា ជនទាំងនោះអនុវត្តតាមបញ្ជារបស់ថ្នាក់លើ។"*

ការអះអាងខាងលើនេះ គឺសំដៅទៅលើ "ជនដែលទទួលខុសត្រូវ**ទាប**" ហើយបានអនុវត្តតាមបញ្ជារបស់ថ្នាក់លើ ដូចគ្នានឹងចារីដទៃទៀត។

ចំណែកឯខ្លឹមសារនៅក្នុងមាត្រា ២៩(៤) ថ្មី នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក បានចែងសំដៅទៅលើ "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និង អ្នកទទួលខុសត្រូវ**ខ្ពស់**បំផុត" គឺមានន័យដូចខាងក្រោម:

"ប្រការដែលថា ជនសង្ស័យ[៥១] បានប្រព្រឹត្តអំពើឧក្រិដ្ឋ ទៅតាមបញ្ជារបស់រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ឬរបស់ថ្នាក់លើណាមួយ មិនអាចជួយជនសង្ស័យនេះ ឱ្យរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវចំពោះបទឧក្រិដ្ឋនេះបានឡើយ" ។

៣០. ពាក្យថាទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មគឺសំដៅទៅលើចារី ឬសហចារី ដែលជាអ្នកបង្កើតបទឧក្រិដ្ឋកម្មឡើងមកនិងដាក់ឱ្យវាដំណើរការបានសម្រេចផល ឬអាចបញ្ឈប់វាបាន[៥២]។ ឯចារី ឬ សហចារី

---

[៥១] សូមអាន មាត្រា២ ថ្មី ក្នុងកថាខណ្ឌ២ នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក។

[៥២] -សេចក្ដីសម្រេចរបស់គណៈមជ្ឈិមថ្ងៃទី៣០ ខែមិនា ឆ្នាំ១៩៧៦ ស្ដីពីការកំទេចជុំវិញមជ្ឈិម និងតាមភូមិភាគ, ERN00003136-ERN00003142។

F14/4/2

ដែលធ្វើតាមបញ្ជាគេមិនស្ថិតក្នុងរង្វង់នៃមាត្រា១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អសប និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ហើយក៏ដូចគ្នានឹងមាត្រា១, មាត្រា២ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អវតក ទេ ។

៣១. ក្នុងសាលក្រម[៥៣] បានបញ្ជាក់ថា ជនជាប់ចោទបានបំពេញតួនាទីរបស់ខ្លួនតាមបញ្ជារបស់គណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍ ហើយបានដឹកនាំបញ្ជាទៅបុគ្គលិករបស់ខ្លួនបន្តទៀត។ ដោយពិចារណាអំពីតួនាទីរបស់បុគ្គលិកទាំងអស់នោះ នៅក្នុងរដ្ឋមួយដែលមានការគ្រប់គ្រង អង្គជំនុំជម្រះបានសន្និដ្ឋានថា អ្នកសួរចម្លើយនៅមន្ទីរស-២១ និងមន្ទីរស-២៤ ដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើទារុណកម្មទាំងឡាយ បានអនុវត្តសមត្ថកិច្ចជាផ្លូវការរបស់ខ្លួន ហើយត្រូវបានចាត់ទុក ជាសមត្ថកិច្ចផ្លូវការរបស់ចារី។

II. ការឆ្លើយតបទៅនឹងចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងឧទ្ធរណ៍ទី១ [៥៤]

៣២. សហព្រះរាជអាជ្ញាឆ្លើយតបដោយឥតសំអាងហេតុ និងដោយមិនបានបង្ហាញពីអត្ថបទច្បាប់ ៖

-ភស្តុតាងបានមកពីការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញាខ្លួនឯង បានដាក់ចូលក្នុងសំណុំរឿងលេខ ០០១/១៨-០៧-២០០៧/អវតក/អជសជ ។

-គណៈអចិន្ត្រៃយ៍បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា បានត្រួតត្រា និងចាត់តាំងមន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ទាំងអស់ឲ្យកាន់តំណែងរដ្ឋាភិបាល និងយោធា។ តាមរបាយការណ៍របស់អ្នកជំនាញនៃការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញាលោក Craig C.Etcheson, ERN 00314784 ទំព័រ៧ (ឯកសារ E3/32) ។

-ការប្រជុំអចិន្ត្រៃយ៍ ថ្ងៃទី០៩ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៧៥, ERN 00019108-0019126 ។

-ច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អវតក មាត្រា១ មាត្រា២(ថ្មី) ដែលកំណត់សិទ្ធិអំណាចរបស់ អវតក តែទៅលើក្រុមមេដឹកនាំខ្ពស់បំផុត និងអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតលើឧក្រិដ្ឋកម្មដែលកើតមានឡើងក្នុងប្រទេសកម្ពុជាក្នុងអំឡុងថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ ថ្ងៃទី០៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ ។

[៥៣] សាលក្រមរបស់អង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង អ.វ.ត.ក ចុះថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០ (ឯកសារ E188), កថាខណ្ឌ ២៥៦។

[៥៤] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី២០ ធ្នូ ឆ្នាំ២០១០, ត្រង់ចំណុច២ កថាខណ្ឌ១១, (ឯកសារ F14/4)។

-ភស្តុតាងបានមកពីការជជែកដេញដោលនៅក្នុងពេលសវនាការ ដែលបង្ហាញថា **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** មានការទទួលខុសត្រូវលើឧក្រិដ្ឋកម្មនៅ ស-២១ ហៅគុកទួលស្លែង ។

៣៣. ការអះអាងថា ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា[៥៥] សាលាដំបូងមិនបានភាន់ច្រឡំលើយុត្តាធិការបុគ្គលលើរូប **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** មិនបានពឹងផ្អែកលើភស្តុតាង[៥៦] ដែលចងភ្ជាប់ដោយអត្ថបទច្បាប់ណាមួយឡើយ គឺពោលឲ្យតែរួចពីមាត់ គឺសុំបដិសេធចោល ។

៣៤. បើសិនជាយើងប្រើប្រាស់ឯកសារជាការសន្និដ្ឋាន លើភស្តុតាងប្រមូលបានដោយការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញា ដែលមានអ្នកឯកទេស Craig C. Etcheson[៥៧] និងឯកសាររបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា[៥៨] យើងនឹងមើលឃើញភ្លាមថា៖

-គុកទួលស្លែងជាគុកសំងាត់យោធា ។

-ឌុចមានឋានៈត្រឹមតែជាប្រធានវរៈសេនាធំ[៥៩] ។

-គុកទួលស្លែងស្ថិតនៅក្រោមបញ្ជារបស់យោធាមជ្ឈិម និងអចិន្ត្រៃយ៍បក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា[៦០]។

-កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច មានឋានៈត្រឹមតែជាលេខាស-២១ ហៅ គុកទួលស្លែង ឬលេខាកងវរៈសេនាធំយោធាតែប៉ុណ្ណោះ[៦១] ។

---

[៥៥] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសារណាបណ្ដឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី២០ ធ្នូ ឆ្នាំ២០១០, (ឯកសារ F14/4)។

[៥៦] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសារណាបណ្ដឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី២០ ធ្នូ ឆ្នាំ២០១០, ត្រង់ចំណុច២ កថាខណ្ឌ១១ ចំណុច (១) ចំណុច(២), (ឯកសារ F14/4)។

[៥៧] E3/32 របាយការណ៍ Craig C. Etcheson ។

[៥៨] The selected 31 Biographies of Khmer Rough Leaders and others, Prepared for The UN Commision of Experts August-September, 1998 (Duch's Biography) , ERN 00626210-00626212, (ឯកសារ F14.2.4)។

[៥៩] របាយការណ៍របស់អ្នកជំនាញការ Craig C. Etcheson កថាខណ្ឌ ១១៥, ERN 00314824, (ឯកសារ E3/32)។

[៦០] E3/32 របាយការណ៍ Craig C. Etcheson កថាខណ្ឌ២៤ អំពីសន្តិសុខ, (ឯកសារ E3/32), ERN 00314787, 00314834។

-កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច មានភារកិច្ចទទួលបញ្ជាថ្នាក់លើ រួចបញ្ជូនបញ្ជាទៅអនុវត្តរួចរាយការណ៍ទៅថ្នាក់លើវិញ[៦២]។

-កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច មានឋានៈទាបជាងគេនៅមន្ទីរសេនាធិការកងទ័ពមជ្ឈិម[៦៣]។

-កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច នៅក្រោមបញ្ជា ស-៧១ មាន ប៉ង់ និង លឺន ជាអ្នកដឹកនាំក្រោមបញ្ជាផ្ទាល់របស់ ប៉ុល ពត[៦៤]។

៣៥. ភស្តុតាងទាំងនេះដែលបង្ហាញថា **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** មិនស្ថិតនៅក្រោមមាត្រា១ មាត្រា២ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អវតក[៦៥] ទេ ។ ហេតុដូច្នេះ សូមឱ្យតុលាការកំពូល អវតក លើកមកពិនិត្យសារឡើងវិញអំពីភស្តុតាងដែលមិនភ្ជាប់ **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** ទៅនឹង មាត្រា១ មាត្រា២ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អវតក ។

៣៦. ឆ្លើយតបទៅនឹងចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** ត្រង់កថាខណ្ឌ១២ ដែលថា "ការជំទាស់របស់ដើមបណ្តឹងសាទុក្ខអំពីយុត្តាធិការមកលើរូបគាត់ ដែលត្រូវបង្ហាញនៅចុងក្រោយនៃសវនាការដែលមានរយៈពេលប្រាំបួនខែ" យឺតពេលហើយដោយអនុលោមតាមវិធាន៨៩ ។ ផ្ទុយទៅវិញតាមវិធាន៨៧ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អវតក បានអនុញ្ញាតឱ្យបង្ហាញភស្តុតាងគ្រប់ពេលទាំងអស់នៅក្នុងអំឡុងពេលសវនាការ ។ ឯសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ ពឹងផ្អែកលើភស្តុតាង៖

---

[៦១] សាលក្រមចុះថ្ងៃទី២៦ កក្កដា ឆ្នាំ២០១០, (ឯកសារ E188), កថាខណ្ឌ១២៩ ។ របាយការណ៍របស់អ្នកជំនាញការ Craig C. Etcheson កថាខណ្ឌ ១១៥, (ឯកសារ E3/32)។

[៦២] សូមអានឯកសារសរសេរដៃរបស់ សុន សេន ផ្ញើមកឱ្យ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច , ERN 00002455,D91/I ។

[៦៣] របាយការណ៍របស់អ្នកជំនាញការ Craig C. Etcheson , កថាខណ្ឌ១១៧, ERN 00314825, (ឯកសារ E3/32)។

[៦៤] របាយការណ៍របស់អ្នកជំនាញការ Craig C. Etcheson, កថាខណ្ឌ១៣៣, ERN 00314833-00314834 , (ឯកសារ E3/32)។

[៦៥] អវតក មានយុត្តាធិការតែទៅលើក្រុមមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និង ក្រុមអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតនៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ។

១-ឯកសារដែលមាននៅក្នុងសំណុំរឿងទាំងអស់ ហើយដែលត្រូវបានលើកយកមកធ្វើការបញ្ជាក់អំណះអំណាងលើជនជាប់ចោទ ។

២-សាក្សីធ្វើសក្ខីកម្មនៅចំពោះមុខតុលាការ ។

៣-អំណះអំណាងរបស់អ្នកជំនាញការ ។

ទើបអាចធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានបាន ហើយសេចក្តីសន្និដ្ឋានដោយពឹងផ្អែកលើភស្តុតាងបែបនេះ ចៅក្រមត្រូវតែធ្វើការផ្ទៀងផ្ទាត់ រាល់អំណះអំណាងរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទជាមួយនឹងភស្តុតាងផ្ទុយគ្នា ប្រសិនបើជាគេអាចរកបាន។ ចៅក្រមត្រូតពិនិត្យមើលភស្តុតាងទាំងពីរព្រមគ្នាបាន មិនមែនមិនអាចត្រួតពិនិត្យភស្តុតាងលើយុត្តាធិការខ្លួនឯង ដោយហេតុថាលើកឡើងនៅគ្រាចុងក្រោយនៃអង្គសវនាការរយៈពេលប្រាំបួនខែនោះទេ ។ ភស្តុតាងអំពីយុត្តាធិការ មានសារៈប្រយោជន៍ខ្លាំងណាស់ ហើយត្រូវបានគេលើកឡើងបានគ្រប់ពេលវេលាតាមវិធាន៨៧ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង [៦៦]។

៣៧. ឆ្លើយតបទៅនឹងកថាខណ្ឌ១៥ នៃចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ ។ ព្រះរាជអាជ្ញាមានការភាន់ច្រឡំទៅលើវិធាន៨៩ ដោយកំណត់រាល់ភស្តុតាងទាំងអស់ដែលលើកឡើងនៅក្នុងសេចក្តីសន្និដ្ឋានដោយពឹងផ្អែកលើវិធាន៨៩ ជាជាងការពិនិត្យ

---

[៦៦] តុលាការកំពូលប្រទេសកាណាបានលើកឡើងថាលក្ខខណ្ឌយុត្តាធិការមិនចាំបាច់បង្ហាញថាហួសពីវិមតិសង្ស័យទេ ។ ប៉ុន្តែចៅក្រមជំនុំជម្រះត្រូវតែពិចារណាពីភស្តុតាងដើម្បីបំពេញតាមយុត្តាធិការ ហើយចៅក្រមជំនុំជម្រះមិនគ្រាន់តែផ្អែកតែទៅលើការវាយតម្លៃរបស់ខ្លួនចំពោះលក្ខខណ្ឌទាំងនេះតែទៅលើបទចោទ ដែលគេបានធ្វើឡើងនោះឡើយ ។ ដោយសារតែអង្គហេតុមួយចំនួនដែលចាំបាច់ក្នុងការបង្កើតយុត្តាធិការមិនដូចគ្នា នឹងអង្គហេតុដែលចាំបាច់សម្រាប់គណៈវិនិច្ឆ័យសម្រាប់ការសម្រេចរបស់គណៈវិនិច្ឆ័យលើបទល្មើសដែលកំពុងកើតឡើងនោះ រាល់សេចក្តីសម្រេចមិនអាចធ្វើឡើងដោយគណៈវិនិច្ឆ័យបានទេ ។ ដូចដែលចៅក្រមជំនុំជម្រះពិនិត្យមើលភស្តុតាងទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាយុត្តាធិការដែរនោះជាទូទៅ វានឹងមានប្រសិទ្ធិភាពជាង ប្រសិនបើឲ្យចៅក្រមជំនុំជម្រះគិតពិចារណាពីបញ្ហាយុត្តាធិការស្របគ្នានឹងពេលដែលគណៈវិនិច្ឆ័យពិនិត្យមើលភស្តុតាងដែលទាក់ទងនឹងបទល្មើសដែរ ។ ទាំងអស់នេះជាការបង្ហាញឲ្យឃើញថា ភស្តុតាងដែលចង្អុលបង្ហាញយុត្តាធិការរបស់សាលាជម្រះក្តីនៅតែមានសារប្រយោជន៍ និងត្រូវបានគេលើកយកមកបង្ហាញនិងទាញជាអំណះអំណាងបានគ្រប់ពេលវេលាដោយពឹងផ្អែកទៅលើសក្ខីកម្មផ្តល់ដោយអ្នកជំនាញការ ឬសាក្សីដ៏មានសក្តានុពលនានា ។ ការទាត់ចោលភស្តុតាងចង្អុលបង្ហាញពីបញ្ហាយុត្តាធិការសាលាជម្រះក្តី ដោយការលើកឡើងថាមិនបានឡើកឡើងទាន់ពេលវេលាមិនអាចទទួលយកបានតាមបណ្តាប្រព័ន្ធតុលាការនៅអរិយប្រទេសមួយចំនួន ។

តាមវិធាន៨៧ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អវតក[៦៧] ។ ការវិនិច្ឆ័យសេចក្តីដោយមិនពឹងផ្អែកភស្តុតាងគ្រប់ជ្រុងជ្រោយពេលសវនាការ ឬការទាត់ចោលភស្តុតាងណាមួយឥតសំអាងហេតុ មិនមែនជាសេចក្តីវិនិច្ឆ័យសុចរិតទេ ។ ចៅក្រមនៅតែមានពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់សំរាប់ត្រួតពិនិត្យថ្លឹងថ្លែងអំពីភស្តុតាង ទាំងបទល្មើស និងទាំងយុត្តាធិការបុគ្គល[៦៨] ។ នៅពេលចៅក្រមបានពិនិត្យភស្តុតាងគ្រប់ទាំងអស់ ទាំងដោះបន្ទុក និងដាក់បន្ទុកនោះស្របតាមវិធាន៨៧ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អវតក ហើយវិធាន៨៩ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង មិនអាចមករារាំងកិច្ចការតុលាការក្នុងការផ្តល់យុត្តិធម៌ដល់ជនជាប់ចោទនោះទេ ។ ការលើកឡើងថា សេចក្តីសន្និដ្ឋានចុងក្រោយបង្អស់របស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទនៅពេលចុងក្រោយបង្អស់នៃ-សវនាការថា "ជាអញ្ញត្រកម្មលើកឡើងយឺតពេល" គឺផ្ទុយនឹងទំលាប់អនុវត្តផ្អែកតាមនីតិវិធីនៃតុលាការកម្ពុជា[៦៩]។

៣៨. ឆ្លើយតបទៅនឹងកថាខណ្ឌ១៥ កថាខណ្ឌ១៦ នៃចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ **កាំង ហ្កេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** ។ បញ្ហាយុត្តាធិការវាមិនមែនជាអញ្ញត្រកម្មទេ នៅក្នុងសាលក្រមសំណុំរឿងលេខ០០១/១៨-០៧-២០០៧/អវតក/អជសជ[៧០] ក៏បានលើកឡើងវិញរំលឹកពីយុត្តាធិការលើជនជាប់ចោទដែរ។ យោងតាមវិធាននៃភស្តុតាងដែលអនុញ្ញាតឲ្យរំលឹកឡើងគ្រប់ពេលវេលានៃរយៈពេលសវនាការនោះ ទោះបីជាពីមុនមកភស្តុតាងអំពីយុត្តាធិការ មិនទាន់លេចខ្លួនឡើងហើយសហមេធាវីក៏គ្មានអ្វីធ្វើសំអាង នៅក៏មិនជាអ្វីដែរ ព្រោះថាសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហមេធាវីចុង

[៦៧] វិធាន៨៧ នៃវិធានផ្ទៃក្នុងរបស់ អវតក ស្តីពីភស្តុតាង ។

[៦៨] អនុសាសន៍របស់តុលាការកំពូលប្រទេសកាណាដា ក្នុងសំណុំរឿង R v Finta, [1994] 1.S.C.R.701 Her Majesty the queen V Imire Finta ត្រូវបានចោទប្រកាន់ក្នុងបទឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និង ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក្នុងអំឡុងពេល Nazi គ្រប់គ្រងអ៊ឺរ៉ុបក្នុងសម័យសង្គ្រាមលោកលើកទី២ ។ Case Nos. 23023, 23097. 1993, June, 2,3; 1994, March 24 ។

[៦៩] តុលាការកម្ពុជាអនុវត្តជាទូទៅ មេធាវីត្រូវលើកសេចក្តីសន្និដ្ឋានចុងក្រោយបង្អស់សំរាប់ឲ្យចៅក្រមពិចារណាសេចក្តី ។

[៧០] សាលក្រមចុះថ្ងៃទី២៦ កក្កដា ឆ្នាំ២០១០ (ឯកសារ E188) កថាខណ្ឌ១២ (១.៤) ។

ក្រោយគឺពឹងផ្អែកលើភស្តុតាងដែលពន្លេចខ្លួនមកក្នុងអង្គសវនាការទាំងមូល លើភស្តុតាងអំពីយុត្តាធិការលើបុគ្គល [៧១]។

៣៩. ការលើកឡើងពីយុត្តាធិការ ជាទូទៅក្នុងសាលាក្តីមានសមាសធាតុចំនួនបួន គឺយុត្តាធិការបុគ្គល (Ratione personae) យុត្តាធិការដែនដី (Ratione Loci) យុត្តាធិការពេលវេលា (RationeTemoris) និងយុត្តាធិការសម្ភារៈ(Ratione Materiae)[៧២]។ ការកំណត់ដែនវិសាលភាពយុត្តាធិការរបស់សាលាជម្រះក្តីព្រហ្មទណ្ឌមានសារៈសំខាន់ណាស់ ដោយហេតុថា ចំណុចនេះអាចមានផលប៉ះពាល់ដល់ធម្មានុរូបភាព និងប្រសិទ្ធភាពរបស់សាលាក្តី។ យុត្តាធិការបុគ្គលដែលត្រូវបានកំណត់មិនរាប់បញ្ចូលបុគ្គល ឬក្រុមសំខាន់ៗដែលនៅក្រៅដែនវិសាលភាពរបស់សាលាក្តីទេ[៧៣]។ ការចោទប្រកាន់មកលើ **ឌុច**[៧៤] ដោយមិនពិចារណាទៅលើបទដ្ឋាននៃច្បាប់ជាតិ[៧៥] ឬក៏ការយល់ដឹងមិនស៊ីជម្រៅអំពីច្បាប់ជាតិ ដែលជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ដោះបន្ទុកទាក់ទង

---

[៧១] ១-តុលាការកំពូលប្រទេសកាណាដា ក្នុងសំណុំរឿង R v Finta, [1994] 1.S.C.R.701 Her Majesty the queen V Imire Finta ត្រូវបានចោទប្រកាន់ក្នុងបទឧក្រិដ្ឋកម្មសង្គ្រាម និងឧក្រិដ្ឋកម្មប្រឆាំងមនុស្សជាតិក្នុងអំឡុងពេល Nazi គ្រប់គ្រងអឺរ៉ុបក្នុងសម័យសង្គ្រាមលោកលើកទី២, Case Nos. 23023, 23097. 1993, June, 2,3; 1994, March 24 ។

២-មាត្រា៣៤៦ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌកម្ពុជា ស្តីអំពីការជំនុំជម្រះលើអញ្ញត្រកម្ម " តុលាការត្រូវសំរេចអំពីអញ្ញត្រកម្មតាមសាលក្រមមួយដាច់ដោយឡែកអំពីសាលក្រមនៃអង្គសេចក្តី ។ ប៉ុន្តែតុលាការក៏អាចបញ្ចូលឧប្បត្តិហេតុទៅនឹងអង្គសេចក្តី ហើយសំរេចតាមសាលក្រមតែមួយដូចគ្នា អំពីអញ្ញត្រកម្មជាមួយនឹងអង្គសេចក្តី ។

[៧២] មាត្រា២ ថ្មី នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក។

[៧៣] មាត្រា៣ ថ្មី ដល់ មាត្រា ៨ នៃច្បាប់ អវតក តម្រូវឱ្យអង្គជំនុំជម្រះធ្វើការវិនិច្ឆ័យក្តីតែទៅលើ *ជនសង្ស័យ* ប៉ុណ្ណោះ។

[៧៤] កថាខណ្ឌ ១៨ នៃចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ កាំង ហ្កេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី២០ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១០, (ឯកសារ F14/4)។

[៧៥] កថាខណ្ឌ២ នៃឧបសម្ព័ន្ធ៥ កិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងប៉ារីសបានចែងថា ... "*វិធានច្បាប់អន្តរជាតិហាមឃាត់នូវការអនុវត្តន៍ច្បាប់ឧក្រិដ្ឋទៅលើឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលកើតឡើងក្នុងអតីតកាល*"។ មាត្រា៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការដាក់ក្រុមកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យឱ្យនៅក្រៅច្បាប់ឆ្នាំ១៩៩៤ ចែងថា "*ច្បាប់នេះ អនុគ្រោះទុកពេល ៦ ខែ ក្រោយពីចូលជាធរមាន ឱ្យជនជាសមាជិកអង្គការនយោបាយ ឬជាកម្លាំង*

00635373

F14/4/2

យុត្តាធិការរូបបុគ្គល គឺជាកំហុសឆ្គងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា និងអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង នៃ អវតក ក្នុងការអនុវត្តវិធានផ្ទៃក្នុង[៧៦] របស់ អ.វ.ត.ក ។ អំពើអសមត្ថភាពនេះអាចធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់ដំណើរការរួមវិភាគទានរបស់សាលាក្តី ចំពោះការបង្រួបបង្រួមផ្សះផ្សាជាតិ។

៤០. ចម្លើតបទៅនឹងកថាខណ្ឌទី១៩ របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា[៧៧] ។ សហព្រះរាជអាជ្ញានៅតែមិនយល់ថា រាល់ការលើកឡើងនៅគ្រប់ទឡ្ហីករណ៍ទាំងអស់ដែលពឹងផ្អែកលើភស្តុតាងក្នុងអង្គហេតុមកគាំទ្រ[៧៨]។ ត្រូវបានគាំទ្រដោយវិធាន ៨៧ នៃវិធានផ្ទៃក្នុង ហើយវិធាន ៨៩ មិនអាចរារាំង វិធាន៨៧បានទេ ដើម្បីអោយវិធាន ៨៧ បើកផ្លូវអោយចៅក្រមនូវមូលដ្ឋានសំរាប់វិនិច្ឆ័យសេចក្តី[៧៩] ។ ការពោលពាក្យថាសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ ថាជាអញ្ញត្រកម្មលើកឡើងយឺតពេលរបស់អង្គជំនុំជម្រះគឺសំអាងលើវិធាន៨៩ និយាយអំពីអញ្ញត្រកម្ម ។ ឯសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទទៅលើយុត្តាធិការបុគ្គលគឺមិនមែនជាអញ្ញត្រកម្មទេ ដូចដែលគ្រប់តុលាការផ្សេងៗទៀតធ្លាប់ពិនិត្យមើល និងយល់ឃើញថាជារឿងត្រឹមត្រូវ[៨០] ។

យោធានៃក្រុមកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ វិលត្រឡប់មករួមរស់ក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាដោយមិនយកទោសពៃរ៍ចំពោះបទល្មើសដែលខ្លួនបានប្រព្រឹត្ត" ។

[៧៦] វិធាន៥៣(៤) នៃវិធានផ្ទៃក្នុង អ.វ.ត.ក។

[៧៧] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី២០ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១០, កថាខណ្ឌទី១៩ ដែលបានលើកឡើងអំពីអញ្ញត្រកម្ម, (ឯកសារ F14/4)។

[៧៨] សំណុំរឿងលេខ០០១/១៨ កក្កដា ២០០៧/អវតក/អជសជ ។

[៧៩] វិធាន ៨៧ (១), វិធាន ៨៧(២) អនុញ្ញាតអោយបង្ហាញភស្តុតាងបានគ្រប់ពេលវេលាទាំងអស់នៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះដោយឥតមានប្រើពាក្យថា យឺតពេលទេ ។

[៨០] អនុសាសន៍របស់តុលាការកំពូលកាណាដា ក្នុងរឿង R v Finta, [1994] 1.S.C.R.701 Her Majesty the queen V Imire Finta , Case Nos. 23023, 23097. 1993, June, 2,3; 1994, March 24, "តុលាការកំពូលប្រទេសកាណាបានលើកឡើងថាលក្ខខណ្ឌយុត្តាធិការមិនចាំបាច់បង្ហាញថាហួសពីវិមតិសង្ស័យទេ។ ប៉ុន្តែចៅក្រមជំនុំជម្រះត្រូវតែពិចារណាពីភស្តុតាងដើម្បីបំពេញតាមយុត្តាធិការ ហើយចៅក្រមជំនុំជម្រះមិនគ្រាន់តែផ្អែកតែទៅលើការវាយតម្លៃរបស់ខ្លួនចំពោះលក្ខខណ្ឌទាំងនេះតែទៅលើបទចោទ ដែលគេបានធ្វើឡើងនោះឡើយ ។ ដោយសារតែអង្គហេតុមួយចំនួនដែលចាំបាច់ក្នុងការបង្កើតយុត្តាធិការមិនដូចគ្នានឹងអង្គហេតុដែលចាំបាច់

៤១. ឆ្លើយតបទៅនឹងកថាខណ្ឌ៤៤ របស់សហព្រះរាជអាជ្ញា[៨១] ។ សហព្រះរាជអាជ្ញាបានឆ្លើយសារភាពដោយម៉ឺងម៉ាត់ច្បាស់លាស់ថា **ការកាត់ក្តីគឺតាមការជ្រើសរើស**[៨២] ។ លើសពីនេះទៅទៀតភស្តុតាងដែលបានមកពីការជ្រើសរើសប្រវត្តិរូបរបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា[៨៣] ដែលបានដាក់អោយក្រុមអ្នកជំនាញការរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិគឺកាន់តែបញ្ជាក់ថា ការកាត់ក្តីនេះគឺជាការកាត់ក្តីតាមការជ្រើសរើសប្រវត្តិរូបដោយឥតប្រកែកបាន ហើយការចោទប្រកាន់របស់សហព្រះរាជអាជ្ញាថា ជនជាប់ចោទគឺជាក្រុមមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់របស់របបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យគឺជាការចោទប្រកាន់គ្មានភស្តុតាង និងបង្ហាញពីជំហររំលោភសិទ្ធិអំណាចរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាចំពោះច្បាប់[៨៤] និងជាការសងសឹកមនោគមន៍វិជ្ជានយោបាយសុទ្ធសាធ ។

សម្រាប់គណៈវិនិច្ឆ័យ សម្រាប់ការសម្រេចរបស់គណៈវិនិច្ឆ័យលើបទល្មើសដែលកំពុងកើតឡើងនោះ រាល់សេចក្តីសម្រេចមិនអាចធ្វើឡើងដោយគណៈវិនិច្ឆ័យបានទេ ។ ដូចដែលចៅក្រមជំនុំជម្រះពិនិត្យមើលភស្តុតាងទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាយុត្តាធិការដែរនោះជាទូទៅវានឹងមានប្រសិទ្ធិភាពជាង ប្រសិនបើឲ្យចៅក្រមជំនុំជម្រះគិតពិចារណាពីបញ្ហាយុត្តាធិការស្របគ្នានឹងពេលដែលគណៈវិនិច្ឆ័យពិនិត្យមើលភស្តុតាងដែលទាក់ទងនឹងបទល្មើសដែរ ។ ទាំងអស់នេះជាការបង្ហាញឲ្យឃើញថា ភស្តុតាងដែលចង្អុលបង្ហាញយុត្តាធិការរបស់សាលាជម្រះក្តីនៅតែមានសារប្រយោជន៍ និងត្រូវបានគេលើកយកមកបង្ហាញ និងទាញជាអំណះអំណាងបានគ្រប់ពេលវេលាដោយពឹងផ្អែកទៅលើសក្ខីកម្មផ្តល់ដោយអ្នកជំនាញការ ឬសាក្សីដ៏មានសក្តានុពលនានា ។ ការទាត់ចោលភស្តុតាងចង្អុលបង្ហាញពីបញ្ហាយុត្តាធិការសាលាជម្រះក្តី ដោយការលើកឡើងថាមិនបានឡើកឡើងទាន់ពេលវេលា មិនអាចទទួលយកបានតាមបណ្តាប្រព័ន្ធតុលាការនៅអរិយប្រទេសមួយចំនួន" ។

[៨១] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី២០ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១០ , កថាខណ្ឌទី៤៤ ទំព័រទី៣៩, (ឯកសារ F14/4) ។

[៨២] នៅក្នុងកថាខណ្ឌ៤៤ នៃចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី២០ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១០ (ឯកសារ F14/4) , សហព្រះរាជអាជ្ញាបានសារភាពដោយម៉ឺងម៉ាត់ថា កិច្ចព្រមព្រៀងបង្កើត អវតក និងច្បាប់ អវតក គ្មានតំរូវកាតព្វកិច្ចណាមួយអោយត្រូវតែធ្វើការជំនុំជម្រះក្តីលើរាល់ចារី ដែលមានសក្តានុពលគ្រប់ទាំងអស់នៃឧក្រិដ្ឋកម្មដែលស្ថិតក្នុងរង្វង់ដែនសមត្ថកិច្ចខ្លួននោះទេ ។

[៨៣] The selected 31 Biographies of Khmer Rough Leaders and others, Prepared for The UN Commision of Experts August-September, 1998 (Duch's Biography) , ERN 00626210-00626212, (ឯកសារ F14.2.4) ។

[៨៤] រំលោភមាត្រា១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អសប និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាក្នុងគោលបំណងបង្កើត អវតក ។ រំលោភមាត្រា១ មាត្រា២(ថ្មី) នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អវតក ។ រំលោភលើវិធាន ៨៧(១), ៨៧(២) វិធានស្តីពីភស្តុតាងនៃវិធានផ្ទៃក្នុង អវតក ។

00635375

F14/4/2

៤២. សហព្រះរាជអាជ្ញាមិនបានពឹងផ្អែកលើភស្តុតាងដាក់ដោយអ្នកជំនាញការ Craig C. Etcheson នៅការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញាខ្លួនឯង[៨៥] ។ គ្មានទស្សីករណ៍ គ្មានអត្ថបទច្បាប់ពោលអះអាង ។ រាល់សំណេរឆ្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ពឹងផ្អែកលើការណែនាំរបស់សាលាក្តីផ្សេងទៀតច្រើនជ្រុល វាហាក់បីដូចជាមិនឆ្លុះបញ្ចាំងពីអំណាចពិតដែលច្បាប់ផ្តល់អោយ និងមានការឃ្លាតឆ្ងាយពីការអប់រំនៅឯសាលាច្បាប់នានាជុំវិញពិភពលោក ។

៤៣. ឆ្លើយតបទៅនឹងកថាខណ្ឌ៤៥ នៃចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា[៨៦] ។ សហព្រះរាជអាជ្ញានៅមានបញ្ហាការអប់រំច្បាប់ ។ ពាក្យថាសមភាពចំពោះមុខច្បាប់តាមមាត្រា៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា បានត្រូវលើកឡើងយ៉ាងល្អឥតខ្ចោះ ដោយសហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** ។ សហព្រះរាជអាជ្ញាខ្លួនឯងបកស្រាយថាគឺយោងទៅដល់សញ្ញាណជាទូទៅ ដែលថាជនទូទៅត្រូវស្ថិតនៅក្រោមច្បាប់ដូចគ្នាដោយឥតគិតពីពូជសាសន៍ ធនធាន ភេទ ឬឋានៈសង្គម បក្សពួកអ្វីឡើយ ។ ហេតុនេះបើគេប្រព្រឹត្តខុសអ្វីមួយជាបទល្មើសដូចគ្នានោះគេត្រូវតែយកមកកាត់ទោសដូចគ្នាដោយឥតលើកលែងទេ ។ ហេតុដូច្នេះបើប្រធានមន្ទីរឃុំឃាំងផ្សេងៗទៀតទាំង១៩៥[៨៧] នៅទូទាំងប្រទេសកម្ពុជា បានប្រព្រឹត្តដូចគ្នាដែលជាបទល្មើសស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការជម្រះក្តី អវតក នោះសហព្រះរាជអាជ្ញាគ្មានសិទ្ធិអ្វីនឹងគេចវេសមិនចោទប្រកាន់តាមការពោលអះអាងថា **គ្មានច្បាប់ឯណាបង្គាប់អោយសហព្រះរាជអាជ្ញាធ្វើយ៉ាងដូចនេះ** ។ ជាការពិតមាត្រា១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងបង្កើត អវតក និងមាត្រា១ មាត្រា២ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អវតក ជាអ្នកចងកាតព្វកិច្ចដល់អ្នករាល់រូបរួមទាំងសហព្រះរាជអាជ្ញា អវតក ផងថាដាច់ខាតត្រូវតែគោរពតាម ដោយខានមិនបាន ។ ជាពិសេសមន្ទីរសន្តិសុខចុងជ្រោយ[៨៨] ។ មានមនុស្សស្លាប់

---

[៨៥] របាយការណ៍អ្នកជំនាញការ Craig C. Etcheson , (ឯកសារ E3/32)។

[៨៦] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី២០ ធ្នូ ឆ្នាំ២០១០ ,កថាខណ្ឌទី៤៥ ទំព័រ៤១, (ឯកសារ F14/4) ។

[៨៧] គុកខ្មែរក្រហម ឯកសារមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា (DK PRISON) សំណុំរឿងលេខ០០១/១៨ -០៧-២០០៧/អវតក/អជសង (ឯកសារ E3/220) ។

[៨៨] គុកខ្មែរក្រហម ឯកសារមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ចងក្រងដោយ ឆេង ពង្សរ៉ាស៊ី ,ទំព័រ ៨១ (ភាសាខ្មែរ) ។

ច្រើនជាងដប់ដងនៃស-២១ ហើយប្រធានសន្តិសុខចុងជ្រោយក៏ជាលេខាមន្ទីរសន្តិសុខចុងជ្រោយដែរ[៨៩] ។ វាស្របគ្នាណាស់ទៅនឹងសេចក្តីសម្រេចថ្ងៃទី៣០ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧៦[៩០] ដែលអនុញ្ញាតអោយស-២១ ទទួលបញ្ជាពីគ្រប់អង្គភាពយោធាមជ្ឈិមបក្ស ដើម្បីកំទេចមនុស្សជុំវិញមជ្ឈិម ឯមន្ទីរសន្តិសុខភូមិភាគត្រូវទទួលបញ្ជាពីភូមិភាគ ។ ហេតុនេះបើចោទ **កាំង ហ្កេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** ថាជាអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតនៃឧក្រិដ្ឋកម្មនោះ ក៏ត្រូវចោទប្រកាន់ប្រធានមន្ទីរសន្តិសុខផ្សេងទៀតបានដែរ ដោយទទ្បីករណ៍ដូចគ្នាអំពីយុត្តាធិការបទល្មើស ។ **ក៏ប៉ុន្តែបើសិនជាដូចការយល់ស្របរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាថា គ្មានយុត្តាធិការលើបុគ្គលជាប្រធានមន្ទីរសន្តិសុខនានាទូទាំងប្រទេសទាំង១៩៥ នោះ កាំង ហ្កេកអ៊ាវ ហៅ "ឌុច" ជាប្រធាន ស-២១ ក៏ដូចគ្នាដែរ ។**

III. ការឆ្លើយតបទៅនឹងចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងទទ្បីករណ៍ទី២[៩១]

៤៤. សហព្រះរាជអាជ្ញាខកខានមិនបានបង្ហាញទទ្បីករណ៍ណាមួយថាមិនមានការភាន់ច្រឡំលើយុត្តាធិការទាល់តែសោះ ហើយនិយាយច្រំដែលៗដូចមានក្នុងសំណុំរឿងលេខ០០១/១៨-០៧-២០០៧/អវតក/អជសង តែអំពីការជឹងឮលើរបៀបកាត់ក្តីនៅ ICTY [៩២] ។

៤៥. ដូចនៅ ICTY ដែរ រដ្ឋអាជ្ញាក៏ធ្លាប់បានតវ៉ាថា អង្គជំនុំជម្រះខកខានមិនបានបង្ហាញភស្តុតាងដែលគ្មានវិមតិសង្ស័យឲ្យបានត្រឹមត្រូវតាមស្តង់ដារដើម្បីវិនិច្ឆ័យ[៩៣]។ វាដូចគ្នាណាស់នៅទីនេះ ដែលសហ-

---

[៨៩] គុកខ្មែរក្រហម ឯកសារមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ចងក្រងដោយ ផេង ពង្សរ៉ាស៊ី ,ទំព័រ ៨១ (ភាសាខ្មែរ) ។

[៩០] សេចក្តីសម្រេចរបស់គណៈមជ្ឈិមអំពីបញ្ហាផ្សេងៗមួយចំនួនចុះថ្ងៃទី៣០ ខែមីនា ឆ្នាំ១៩៧៦, ERN 00003136-00003142 ។

[៩១] ចម្លើយតបទៅនឹងទទ្បីករណ៍ទី២៖ អង្គជំនុំជម្រះមិនមានការភាន់ច្រឡំ "ចំពោះការផ្តន្ទាទោស" ទំព័រ៤៣ ។

[៩២] អង្គជំនុំជម្រះមិនបានបង្ហាញភស្តុតាងដែលត្រូវទាញចេញពីអង្គហេតុដែលកើតឡើងក្នុងអំឡុងពេលពីថ្ងៃ១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី០៦ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ នៅក្នុងទឹកដីកម្ពុជា ក្នុងគុកទួលស្លែង (ស-២១) និងមានកង្វះខាតការទាញបង្ហាញ អត្ថបទច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិដែលមានសុពលភាពឲ្យអស់លទ្ធភាព។

មេធាវីទាមទារឲ្យអង្គជំនុំជម្រះត្រួតពិនិត្យភស្តុតាងទាំងអស់ ដែលដាក់ដោយការិយាល័យសហព្រះរាជអាជ្ញា[៥៤] និងភាគីផ្សេងទៀតក្នុងការត្រួតពិនិត្យភស្តុតាងអំពីយុត្តាធិការរបស់ខ្លួន ។

៤៦. នៅក្នុងអង្គជំនុំជម្រះ អជសដ នៃ អវតក មិនបានត្រួតពិនិត្យភស្តុតាងទាំងអស់អោយស្របតាមស្តង់ដារដែលគួរអោយជឿបានដោយឥតទុកអោយមានវិមតិសង្ស័យឡើយ អំពីការពោលអះអាងថា ខ្លួនមានយុត្តាធិការបុគ្គលទៅលើរូបជនជាប់ចោទ **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** ដែលនឹងត្រូវចងភ្ជាប់ទៅនឹងមាត្រា១ មាត្រា២ថ្មី នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អវតក និងគោលបំណងនៃការបង្កើត អវតក តាមមាត្រា១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អសប និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ។ ដូចដែលនៅឯ ICTY រដ្ឋអាជ្ញាបានតវ៉ាថា អង្គជំនុំជម្រះត្រូវតែត្រួតពិនិត្យភស្តុតាងអោយអស់ការសង្ស័យ (Beyond reasonable doubt standard) ដើម្បីពិនិត្យមើលអត្ថិភាពនៃយុត្តាធិការរបស់ខ្លួន[៥៥] ។ ថ្វីបើពេលនោះរដ្ឋអាជ្ញាតវ៉ាដើម្បីអោយអង្គជំនុំជម្រះចោទប្រកាន់ជនជាប់ចោទថាស្ថិតនៅក្នុងយុត្តាធិការរបស់ខ្លួនក៏ដោយ ក៏វាមានន័យថាអង្គជំនុំជម្រះ ICTY ក៏ដូចជាតុលាការកំពូលប្រទេសកាណាដាផងដែរ សុទ្ធតែធ្លាប់បានជជែកគ្នា និងបានយល់ស្របថាអង្គជំនុំជម្រះគ្រប់ពេលត្រូវពិនិត្យមើលលើភស្តុតាងដោយប្រព្រឹត្តតាមស្តង់ដារដែលត្រូវធ្វើអោយប្រាកដថា គ្មានវិមតិសង្ស័យ ទាំងភស្តុតាងលើយុត្តាធិការបទល្មើស និងភស្តុតាងយុត្តាធិការលើរូបបុគ្គល[៥៦] ។ ហេតុដូច្នេះ

---

[៥៣] សូមអាន Appeals Chamber the Hague, 16 November 2005 JP/MO/1021e. Summary of the appeals judgment ករណី Prosecutor v. Sefer Halilović ទំព័រទី៣ កថាខណ្ឌទី១ ។ ICTY, http://www.icty.org/x/cases/halilovic/tjug/en/051116_halilovic_summary_en.pdf. http://www.icty.org/x/cases/halilovic/acjug/en/071016_Halilovic_summary_en.pdf

[៥៤] សូមអាន Appeals Chamber the Hague, 16 November 2005 JP/MO/1021e. Summary of the appeals judgment ករណី Prosecutor v. Sefer Halilović ទំព័រទី៣ កថាខណ្ឌទី២ ។ ICTY, http://www.icty.org/x/cases/halilovic/tjug/en/ 051116 halilovic summary en.pdf. http://www.icty.org/x/cases/halilovic/acjug/en/071016_Halilovic_summary_en.pdf

[៥៥] សូមអាន Appeals Chamber the Hague, 16 November 2005 JP/MO/1021e. Summary of the appeals judgment ករណី Prosecutor v. Sefer Halilović ទំព័រទី៣ កថាខណ្ឌទី២ ។ ICTY, http://www.icty.org/x/cases/halilovic/tjug/en/ 051116_halilovic_summary_en.pdf.http://www.icty.org/x/cases/halilovic/acjug/en/071016_Halilovic_summary_en.pdf ។

[៥៦] អនុសាសន៍របស់តុលាការកំពូលកាណាដា ក្នុងរឿង R v Finta, [1994] 1.S.C.R.701 Her Majesty the queen V Imire Finta, Case Nos. 23023, 23097. 1993, June, 2,3; 1994, March 24, "តុលាការកំពូលប្រទេសកាណាដាបានលើកឡើងថាលក្ខខណ្ឌ

ប្រសិនបើចៅក្រមបានពិនិត្យភស្តុតាងយ៉ាងត្រឹមត្រូវ អំពីយុត្តាធិការបុគ្គលដូចគ្នានឹងការលើកឡើងខាងលើ ហើយ ឃើញថា **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** ជាបុគ្គលដែលមានឋានៈទាបជាងគេក្នុងជួរបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា[៩៧] នោះអង្គជំនុំជម្រះត្រូវចេញសាលក្រមថាគ្មានសមត្ថកិច្ច មិនមែនចេញសាលក្រមផ្តន្ទាទោសដាក់

យុត្តាធិការមិនចាំបាច់បង្ហាញថាហួសពីវិមតិសង្ស័យទេ។ ប៉ុន្តែចៅក្រមជំនុំជម្រះត្រូវតែពិចារណាពីភស្តុតាងដើម្បីបំពេញតាមយុត្តាធិការ ហើយចៅក្រមជំនុំជម្រះមិនគ្រាន់តែផ្អែកតែទៅលើការវាយតម្លៃរបស់ខ្លួនចំពោះលក្ខខណ្ឌទាំងនេះតែទៅលើបទចោទ ដែលគេបានធ្វើឡើងនោះឡើយ ។ ដោយសារតែអង្គហេតុមួយចំនួនដែលចាំបាច់ក្នុងការបង្កើតយុត្តាធិការមិនដូចគ្នានឹងអង្គហេតុដែលចាំបាច់សម្រាប់គណៈវិនិច្ឆ័យ សម្រាប់ការសម្រេចរបស់គណៈវិនិច្ឆ័យលើបទល្មើសដែលកំពុងកើតឡើងនោះ រាល់សេចក្តីសម្រេចមិនអាចធ្វើឡើងដោយគណៈវិនិច្ឆ័យបានទេ ។ ដូចដែលចៅក្រមជំនុំជម្រះពិនិត្យមើលភស្តុតាងទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាយុត្តាធិការដែរនោះ ជាទូទៅវានឹងមានប្រសិទ្ធិភាពជាង ប្រសិនបើឱ្យចៅក្រមជំនុំជម្រះគិតពិចារណាពីបញ្ហាយុត្តាធិការស្របគ្នានឹងពេលដែលគណៈវិនិច្ឆ័យពិនិត្យមើលភស្តុតាងដែលទាក់ទងនឹងបទល្មើសដែរ ។ ទាំងអស់នេះជាការបង្ហាញឱ្យឃើញថា ភស្តុតាងដែលចង្អុលបង្ហាញយុត្តាធិការរបស់សាលាជម្រះក្តីនៅតែមានសារប្រយោជន៍ និងត្រូវបានគេលើកយកមកបង្ហាញ និងទាញជាអំណះអំណាងបានគ្រប់ពេលវេលាដោយពឹងផ្អែកទៅលើសក្ខីកម្មផ្តល់ដោយអ្នកជំនាញការ ឬសាក្សីដ៏មានសក្តានុពលនានា ។ ការទាត់ចោលភស្តុតាងចង្អុលបង្ហាញពីបញ្ហាយុត្តាធិការសាលាជម្រះក្តី ដោយការលើកឡើងថាមិនបានឡើកឡើងទាន់ពេលវេលា មិនអាចទទួលយកបានតាមបណ្តាប្រព័ន្ធតុលាការនៅអរិយប្រទេសមួយចំនួន" ។

[៩៧] របាយការណ៍របស់អ្នកជំនាញការ Craig C. Etcheson, E3/32 និង អនុសាសន៍របស់តុលាការកំពូលកាណាដា ក្នុងរឿង R v Finta, [1994] 1.S.C.R.701 Her Majesty the queen V Imire Finta , Case Nos. 23023, 23097. 1993, June, 2,3; 1994, March 24, "តុលាការកំពូលប្រទេសកាណាបានលើកឡើងថាលក្ខខណ្ឌយុត្តាធិការមិនចាំបាច់បង្ហាញថាហួសពីវិមតិសង្ស័យទេ។ ប៉ុន្តែចៅក្រមជំនុំជម្រះត្រូវតែពិចារណាពីភស្តុតាងដើម្បីបំពេញតាមយុត្តាធិការ ហើយចៅក្រមជំនុំជម្រះមិនគ្រាន់តែផ្អែកតែទៅលើការវាយតម្លៃរបស់ខ្លួនចំពោះលក្ខខណ្ឌទាំងនេះតែទៅលើបទចោទ ដែលគេបានធ្វើឡើងនោះឡើយ។ ដោយសារតែអង្គហេតុមួយចំនួនដែលចាំបាច់ក្នុងការបង្កើតយុត្តាធិការមិនដូចគ្នានឹងអង្គហេតុដែលចាំបាច់សម្រាប់គណៈវិនិច្ឆ័យ សម្រាប់ការសម្រេចរបស់គណៈវិនិច្ឆ័យលើបទល្មើសដែលកំពុងកើតឡើងនោះ រាល់សេចក្តីសម្រេចមិនអាចធ្វើឡើងដោយគណៈវិនិច្ឆ័យបានទេ ។ ដូចដែលចៅក្រមជំនុំជម្រះពិនិត្យមើលភស្តុតាងទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាយុត្តាធិការដែរនោះ ជាទូទៅវានឹងមានប្រសិទ្ធិភាពជាង ប្រសិនបើឱ្យចៅក្រមជំនុំជម្រះគិតពិចារណាពីបញ្ហាយុត្តាធិការស្របគ្នានឹងពេលដែលគណៈវិនិច្ឆ័យពិនិត្យមើលភស្តុតាងដែលទាក់ទងនឹងបទល្មើសដែរ ។ ទាំងអស់នេះជាការបង្ហាញឱ្យឃើញថា ភស្តុតាងដែលចង្អុលបង្ហាញយុត្តាធិការរបស់សាលាជម្រះក្តីនៅតែមានសារប្រយោជន៍ និងត្រូវបានគេលើកយកមកបង្ហាញ និងទាញជាអំណះអំណាងបានគ្រប់ពេលវេលាដោយពឹងផ្អែកទៅលើសក្ខីកម្មផ្តល់ដោយអ្នកជំនាញការ ឬសាក្សីដ៏មានសក្តានុពលនានា ។ ការទាត់ចោលភស្តុតាងចង្អុលបង្ហាញពីបញ្ហាយុត្តាធិការសាលាជម្រះក្តី ដោយការលើកឡើងថាមិនបានឡើកឡើងទាន់ពេលវេលា មិនអាចទទួលយកបានតាមបណ្តាប្រព័ន្ធតុលាការនៅអរិយប្រទេសមួយចំនួន"។

ពន្ធនាគារសរុប ៣៥ឆ្នាំ[៩៨] នោះទេ។ ហេតុដូច្នេះយើងឃើញថា សាលាដម្រះក្តីយ៉ាងតិចពីរដែលបានយល់ស្របតាមសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ ។

៩៧. ទឡ្ហីករណ៍ទី១ និងទី២ ត្រូវតែមានលក្ខណៈពាក់ព័ន្ធគ្នា ត្បិតអីទឡ្ហីករណ៍ទី១ បានបង្ហាញពីភស្តុតាងទាញចេញពីអង្គហេតុកើតឡើងនៅគុកទួលស្លែង ចន្លោះពីថ្ងៃទី១៧ មេសា ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី០៦ មករា ១៩៧៩ ឯទឡ្ហីករណ៍ទី២ បានទាញបង្ហាញពីអត្ថបទច្បាប់ជាតិ ច្បាប់អន្តរជាតិ និងប្រភពច្បាប់អន្តរជាតិយ៉ាងត្រឹមត្រូវ។មិនដូចគ្នាទៅនឹងចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា[៩៩] ដែលគ្មានភស្តុតាងដែលគ្មានវិមតិសង្ស័យណាមួយលើកមកបង្ហាញ បើទោះបីជាការិយាល័យរបស់ខ្លួនបានដាក់ភស្តុតាងយ៉ាងច្រើនរួមទាំងសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់អ្នកជំនាញការប្រចាំការិយាល័យរបស់ខ្លួនផង[១០០]។

IV. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

៩៨. សហព្រះរាជអាជ្ញា ឆ្លើយតបទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទ **កាំង ហ្គេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** ដោយប្រើប្រាស់ស្តង់ដារទ្វេ និងរំលោភអំណាច ។

-មិនពិនិត្យស៊ើបអង្កេតលើចម្លើយផ្តល់ដល់សហព្រះរាជអាជ្ញា សហចៅក្រមស៊ើបអង្កេត នូវបញ្ហាជនទាំងឡាយណាដែលមានឋានៈខ្ពស់ជាងជនជាប់ចោទ និងសហចារី ឬសហសេវិក ដូចជនជាប់ចោទដែរ ។ ពេលឆ្លើយតបទៅនឹងសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ សហព្រះរាជអាជ្ញានិយាយយ៉ាងទូទៅដោយឥតមានភស្តុតាងជំទាស់ និងលើកអត្ថបទច្បាប់មកបង្ហាញ ។

[៩៨] សាលក្រមចុះថ្ងៃទី២៦ កក្កដា ឆ្នាំ២០១០, កថាខណ្ឌ៦៧៩, (ឯកសារ E188) ។

[៩៩] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាទៅនឹងបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ កាំង ហ្គេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី២០ ធ្នូ ឆ្នាំ២០១០ , (ឯកសារ F14/4) ។

[១០០] របាយការណ៍របស់អ្នកជំនាញការ Craig C. Etcheson, (ឯកសារ E3/32)។

-សហព្រះរាជអាជ្ញាលើកឡើងថា គ្មានច្បាប់ណាបង្គាប់ឱ្យសហព្រះរាជអាជ្ញាធ្វើការចោទប្រកាន់ទៅលើចារីដែលដល់ ។ តាមពិត មាត្រា១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងនិយាយច្បាស់ពីសិទ្ធិអំណាចរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាដែលមានយុត្តាធិការលើឋានៈបុគ្គលយ៉ាងច្បាស់ គឺមានតែពីរក្រុមទេ៖ **គឺក្រុមមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់នៃរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ** និង **ក្រុមអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត** នៃឧក្រិដ្ឋកម្ម ។ បើសិនជាគេរកមិនឃើញនូវធាតុផ្សំទាំងឡាយណា ដែលកំណត់ឋានៈបុគ្គលនៃក្រុមទាំងពីរនេះបាននោះ សហព្រះរាជអាជ្ញាគ្មានសិទ្ធិចោទប្រកាន់ទេ គឺវាស្ថិតនៅក្រៅរង្វង់អំណាចរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា អវតក យ៉ាងពិតប្រាកដ។ ច្បាស់ណាស់ថាសហព្រះរាជអាជ្ញាសារភាពថា គ្មានច្បាប់ឯណាបង្គាប់អោយសហព្រះរាជអាជ្ញាចោទប្រកាន់ទៅលើចារី គឺជារឿងពិត ហើយ **កាំង ហ្កេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** ក៏ដូចសហសេវិកគាត់ដែរគឺជាក្រុមចារីនៃ ស-២១ ឯ **សុន សេន** , **នួន ជា** និង **ប៉ុល ពត** គឺជាអ្នករៀបចំ និងដាក់បទឧក្រិដ្ឋនេះអោយដំណើរការបានដល់ចប់ ឬបញ្ឈប់វាបាន ត្បិតក្រុមនេះគឺជាជនដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតនៃឧក្រិដ្ឋកម្មនៅ ស-២១ ។

-អ្នកទទួលខុសត្រូវនៃមន្ទីរឃុំឃាំងទាំង១៩៥[១០១] នៅទូទាំងប្រទេសមិនត្រូវបានគេធ្វើការចោទប្រកាន់ គឺជាការត្រឹមត្រូវស្របតាមមាត្រា ១ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងរវាង អសប និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងមាត្រា១, មាត្រា២ថ្មី នៃច្បាប់ស្ដីពីការបង្កើត អវតក ឯ **កាំង ហ្កេកអ៊ាវ** ហៅ **"ឌុច"** ក៏ដូចគ្នាដែរ ។

៤៩. សហព្រះរាជអាជ្ញា ខកខានមិនបានឆ្លើយតបដោយភ្ជាប់មកនូវភស្តុតាងទាញចេញពីអង្គហេតុ និងអត្ថបទច្បាប់ ឬប្រភពច្បាប់អន្តរជាតិជាក់លាក់ណាមួយមកកំណត់តំលៃនៃការឆ្លើយតបរបស់ខ្លួនទេ ក្រៅតែពីប្រើករណីយុត្តិសាស្ត្រនៃសាលាក្ដី ICTY ។

---

[១០១] គុកខ្មែរក្រហម ឯកសារមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា (DK PRISON) សំណុំរឿងលេខ០០១/១៨ -០៧-២០០៧/អវតក/អជសង (ឯកសារ E3/220)។

៥០. ការប្រើប្រាស់ករណីយុត្តិសាស្ត្រមិនត្រឹមត្រូវតាមស្តង់ដារក៏ធ្លាប់ត្រូវបានអង្គជំនុំជម្រះ ICTY ច្រានចោលផងដែរ[១០២] ។ ហេតុដូចនេះ អង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលត្រូវតែលើកយកបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទមកពិនិត្យ លើភស្តុតាងថ្មីៗ និងទឡ្ហីករណ៍ស្របតាមស្តង់ដារព្រមទាំងការចង្អុលបង្ហាញអត្ថបទច្បាប់ច្បាស់លាស់របស់សហមេធាវីការពារក្តីជនជាប់ចោទ ជូនអង្គជំនុំជម្រះតុលាការកំពូលពិនិត្យ ហើយទាំងអស់នេះអង្គជំនុំជម្រះសាលាដំបូង អវតក ខកខានមិនបានលើកឡើង ។

៥១. ការសន្មត់ថាភស្តុតាងទាំងអស់ត្រូវបានពិនិត្យគឺជាស្តង់ដារ ក្រោមស្តង់ដារអប្បរមារបស់តុលាការថ្នាក់ជាតិដែលត្រូវតែទាត់ចោលនូវភស្តុតាងដែលមានវិមតិសង្ស័យ ។ ហេតុដូច្នេះអំណះអំណាងរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញា ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាចំពោះសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ **កាំង ហ្កេកអ៊ាវ** ហៅ **ឌុច** គឺមិនមានទឡ្ហីករណ៍ច្បាស់លាស់ ហើយមិនអាចយកជាការបានទេ ៕

សូមរក្សាសិទ្ធិកែប្រែគ្រប់យ៉ាង

១៨-០១-២០១១	សហមេធាវីជាតិ មេធាវី **ការ សាវុត្ថ** មេធាវី **កង រិទ្ធារី**	ភ្នំពេញ	
កាលបរិច្ឆេទ	ឈ្មោះ	ទីកន្លែង	ហត្ថលេខា

[១០២] ចម្លើយតបរបស់សហព្រះរាជអាជ្ញាចំពោះសារណាបណ្តឹងសាទុក្ខរបស់សហមេធាវីការពារជនជាប់ចោទ កាំង ហ្កេកអ៊ាវ ហៅ ឌុច ចុះថ្ងៃទី២០ ធ្នូ ឆ្នាំ២០១០, កថាខណ្ឌ៥៤ ទំព័រ ៤៨ , (ឯកសារ F14/4)។